Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 23 НОЯБРЬ, 1989 ШУ. ★ № 140 (7798). ★ Мах 3 кеп.

Дукха бераш долча ноаношта «Нана-турпал» яха сийлен цIи яларах дола

СССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Итт а кхы дукхагIа а бераш давча а хьалкхедаьча а ноаношта «Нана-турпал» яха орден а луш «Нана-турпал» яха цIи лойла.

Нохч-ГIалгIай АССР-е гIолла

Албогачиева Ахьмада Любайна — цIен-нанна, Назрановски район.

Алиева Асета — цIен-нанна, Гудермесски район.

Жангазиева Сочитайна — «Гехинский» совхоза болхлочоа, Урус-Мартановски район.

Индербаева Таусайна — Кирова цIерагIча колхоза колхозхочоа, Шатоевски район.

Молахаджиева Айман Абдулкеримовнайна — Орджоникидзе цIерагIча колхоза колхозхочоа, Ножай-Юртовски район.

Молчаева Тамара Мусхаджиевнайна — КПСС XXII съезда цIерагIча колхоза колхозхочоа, Ножай-Юртовски район.

Патиева СаIита Лейлайна — цIен-нанна, Назрановски район.

Хамхоева Хьамида Дугурхана — цIен-нанна, Сунженски район.

Хаутиева Зина Васильевнайна — цIен-нанна, Малгобекски район.

Цикиева Яхитайна — цIен-нанна, Шалински район.

Чапанова Бахьаудина Мадлана — цIен-нанна Малгобекски район.

СССР Лакхехьарча Совета Председатель М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.

Яхьа дневник

ЛаьрхIар кхоачашду

Укх тIеххьарча шерашка хьадоаккхаш дола мехкдаьттен гази тIа-тIа кIезиглуш латтача хьалашка къахьегаш я «Малгобекнефть» НГДУ коллектив. Цудухьа тIоанашкара мехкдаьтта цIендаь хьадаккхара хий, газ, Iи чу а ухийташ, къаьнача, болх ца беш латтача скважинашта капитальни ремонт а еш, «Iаьржа дошув» дала йолайолийт уж. Уж а кхы а мероприятеш чакхъяхарах пятилетка диълагIча шера тIанийца декхараш толамца кхоачашдеш хьайоагIа из.

ДIабахача итт бетта планагIа лаьрхIачул совгIа цо даьккхад 7700 тонн мехкдаьтта. Газ яккхара пачхахьалкхен план 126,4 процент кхоачаш а еш.

Кхом барен хьурмат дарен режим лIоагIъярах, йоагIачул дукхагIа продукци маьхалъяккхарах йиззача хозрасчета системагIа болх беча НГДУ коллективо итташ эзараш сомаш пайда баьб пачхахьалкхенна. Къахьегама овсарле лакхъяра задани ворхI процент гаргга тIехкхоачашъяьй цо.

«Малгобекнефть» НГДУ чуйоагIача мехкдаьттен гази йоахача цехех цхьаккха яц тIанийцача декхарех лоархIа ца еш. Царна юкъе къаьстта дика болх а беш, хадданза яхье хьалха латташ я Акинин Алексей, Ахриев Берснакъа, Мамцов Василий керте латтача цехий коллективаш.

Деша дай бац

Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коллективо къаьстта эсала болх бу укх шера. Итт бетта цо ара да хецаш йисай 4 миллиони 700 эзари сома маьха тайп-тайпара мехкдаьтта продукци. Ниатка мара лоархIабаьбац уж къахьегама овсарле лакхъярен халкъа эша товараш арахецарен заданех а. Долче, цу хьокхамий даькъе тIанийца декхараш кхоачаш ца деш дисад. Шоай потребителашта продукци лоаттаяра договорни декхарех а лоархIабаьбац уж. Масала, смежникашка цар дIа ца кхоачийташ йисай 2,5 миллион сома маьха продукци.

Цун керттера бахьан да завода материальни Iалашо елга во вIаштIехьдаккхар, технологически режими къахьегама дисциплинеи телхаеш дукха моттигаш нийсъялийтар.

Завода ветеран

Яр ткъоалагIа шу да сурта тIа шоана гуча Мальсагова Нонас Назранерча ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» яхача заводе къахьега. Балха моттигаш тайп-тайпара а дукха а хиннай цун, завода эш-эшача хана хувца а хувцаш. Тешаме, цIена, овсарле лакха йолаш ба цун бIаьха къахьегама никъ. ХIанз социалистически яхь вIаштIехьйоаха инженер я из укхаза. Мар — Мухьмад а укхаза термисталла болх беш ва.

Дика дезал а кхебаьб Нонас. Уж а хIанз боккхий а хиина шоай дьаца-маьнаца заводе а кхыча моттигашка а къахьегаш, дешаш ба.

Дукха еза завода болхлошта Iимерза Нона.

М. КАРАЕВА сурт.

КОРМОЦЕХ БОЛХ БЕШ Я

Грозненски района «Молочный № 1» яхача совхоза шурий комплекса коа яьлла къаьна кормоцех кхы дIахо болх бе пайдана яцар. Цунна когаметта кердаяр яр укхаза хьалъе езаш! Из гIулакх тIадиллар совхозе дукха шерашка прорабалла болх беш волча Г. А. Петросовна. ГIишло еш йола моттиг хьа а леха, цун проект а оттаяь, хьалъе йолайир кормоцех. Хьаде деза балхаш совхозо ший йизаца кхоачашдир, гIишлон материалаш ше Iалашйир. Лоаццача юкъа хьалъяь яьккхар лард, цул тIехьагIа кирпишках пенаш хьалдеттар. Цу юкъа плотникаш а баьлар кораш, наIараш хьадаь.

Кормоцех хьалъяь а ялалехьа, чухьа оборудовани оттайир. ХIаьта оборудованена монтаж еча хана говзал лакха хиларца белгалваьлар укхаза инженер Алфуров Александр. Иштта, электрооборудованена а дика монтаж йир Горицин Василий керте латтача электрикаша. Лоаццача юкъа кормоцех болх бе йолаелар. Дика къахьийгар укхаза каменщикаша Султанов Авхаде, Курбанов Махьмада, болхлоша Алхастова Тамарас, Умарова Зулайс, Ибрагимова Iайшата, электрика Музаев Мухьмада.

ХIанз кормоцех эшшача боараме болх беш я. Цо кийчъю тайп-тайпара концентраташ. Дийнахьа укхаза кийчдеш дола доакъар 120 тонн я, из бахьан долаш совхоза хьайбаш леладерий аьттув боал иштта кийчдаьча доакъарца совхозе мел дола хьайбаш кхаба. Кормоцехо боккха пайда бу совхоза. Цкъа-дале, шура тIаккхет, масала, хIанз хIара Iаттагара соахкарчул тонн дукхагIа йоаккх из. ХIаьта, шозлагIадале, хьайбашта доакъар хIанз ше долчча тайпара дIакхоач. ТIаккха кхозлагIа-дале, дикка лакхъеннай доакъара хьаьнал а цун мах а.

Кормоцех ший болча низах болх беш я, тешшаме ба укхаза болх беш бола нах а.

М. ГАДАЕВ.

ДЕШАР ЧАКХДАЬННАД

КПСС Нохч - ГIалгIай обкома политически сердалон ЦIагIа кхаь дийнахьа курсашка дешаш хилар КПСС горкомийи райкомийи политически сердалон кабинетий методически советий председателаш. «Пропагандистски говзала психологически кIийленаш» яхача а кхыйолча а темаех лекцеш йийшар царна. Курсашка хилар практически занятеш. Таханарча ханарча КПСС къамий политиках «Герга истол» а хилар цига.

ЛадувгIараштa довзийтар керда даьнна политически методически литература.

Курсашка дакъа лаьцар, парте Нохч - ГIалгIай обкома идеологически отдела заведующе заместителa Л. П. Кизиловас а социально - экономически отдела заведующе заместителa В. П. Лисоколенко а.

ПАЙДАНЕ ГIУЛАКХ

Номер 2 йолча профессионально-технически училища директор А. Д. Исаев а йоккхагIйола методист Н. Г. Королева а шоашта дагадеха гIулакх иштта гаьна дарга аьнна хеташ бацар. Укх шера сентябрь бетта республикерча училищай директораш гулбир цар тайп-тайпара проблемаш йоашхаргйолаш. Гулбеннараша дийцар а вай республикерча профессионально-технически училищашта хьалхашка латта проблемаш а селлара дукха а кIоарга а хилар бахьан долаш цу хана лаьрхIар цу семинарах бокъонца йола школа хилийта. ЛаьрхIар кхоачашдаьд. Тахан из школа болх беш я. Укх деношка шоллагIа заняти хилар директорий.

Директораш гулбелар № 2 йолча училище. Укхаза баьхкача хьашашта юкъе бар КПСС Грозненски горкома секретарь В. С. Маслова, халкъа образоване министра заместитель Е. Н. Юрченко.

Республикерча профессионально-технически образоване заведенешка латта проблемаш дукхагIча даькъе эшаш йола материально-технически Iалашо йоацаш хиларца ювзаенна я, аьнна, белгалдоахар директораша. Цу хьакъехьа шоашта нийсъенна халонаш а карагIдаьннар а дийцар А. Д. Исаевс а кхыболча директораша а.

Массе а моттигашка я халонаш. Яц эшаш йола техника. Геттара воча хьалага кхаьчай училищай технически базаш, тишъеннай гIишлонаш. Дешара процессашта йоккха новкъарле йоал йIовхал ца хиларах, элементарни дешара пособеш йоацаш хиларах.

Къаьстта проблема я мастерий кадраш ца хилар. Вай мехка уж кийчбеш заведени яц. Цудухьа мастерашта юкъе нийслу вIалла из болх ца бовзаш а цу балха кийча боацаш а бола нах. Цох доккха зе доал дешархошта. Ховш да укх системе из эггара лоархIаме йола специальность йолга.

Вешта цу проблемашта кIал ца бусаш шоай болх вIаштIехьбаккха карагIдаьннад № 2 йолча СПТУ хьехархошта. А. Д. Исаев укхаза къахьегаш вола кхо шу мара дац. Бакъда, цо овлангара хийцаб укхазара болх. Цун вIаштIехьдаьннад коллектива низаш эшшача тайпара дIанийсде, хьехархой а дешархой а хьалаш дикагIа оагIорахьа даха.

Училища дикагIболча хьехархой занятешка хилар директораш. Шоай говзал а методически кердадар а гойташ бар хьехархой Е. М. Никитин, Л. В. Безгласая, Л. И. Гаражанкина, В. Н. Доляжиков, Г. М. Демкина, кхыбараш.

Занятеш чакхъяьлча хьабаьхкарашта гойтар укх училищера мастерскеш, керда хьаяь тир, полигон, общежити, спортзал. Гуш дар цу гIулакхашта училища администраце дика тIахьожам лоаттабелга. Кхыча училищай директораштa эшаш йола опыт йолаш я укхаза. Из белгалдаьккхар гулбеннараша.

Дика пайда баьннаб директорашта а укх училища коллективана а хиннача вIашагIкхетарах. Цхьайола проблемаш цхьана яшха лаьрхIад директораша.

Б. ЖАБРАИЛОВ.

ЭГГАРА КЕРТТЕРДАР

Республика хьайбаш леладерий слет чакхъяьнначул тIехьагIа цун балха юкъе дакъалоацаш хиннача магIалбикахошка массехк хаттар дир тха корреспондента.

Корр: ДIадахача шерашка дикагIчарна юкъе цIи йоаккхар Малгобекски района хьайбаш леладерий. ХIанз мишта латт хьал?

Н. М. Морева. КПСС Малгобекски горкома хьалхара секретарь: «Кавказ» совхозагара дIанийкхача, кхыдолча боахамашка гIулакхаш юхадаьннад. Хьагучох, дукхагIа теркам тIабахийта безаш хиннабар Iул тоадара балха, доакъара база шеръяра, продукцега дIадодар кIезигдара. ДIахо йодача хана чIоагIагIа хьожаргба цу дешашка.

Корр: Районе болаш бий кхычарна масал тела хьайбаш леладераш?

Н. М. Морева. Дуккха ба. ЦIераш яха лов дояркай Л. Евлоевай, Б. Корнговай. Дукха ха я цар болх бу. Цахаддаш района сводкашка хьалхалатташ хьабоагIа уж. Къоначарна хьокхам ба цар къахьегам.

Корр: Мишта лел совхозера гIулакхаш?

З. Батаева. НГIАССР Лакхехьарча Совета депутат, «Кавказ» яхача совхоза доярка: Паччахьалкхенна шура дIаялара план кхоачашъе аьттув баьннаб тха. Из денизкъала хиннадале а. Кастта хьатIакхоачаргда шийла деноw, царна кийчо еш я тха МТФ коллектив.

Корр: Мишта кхоачашду шун хьашташ торговле?

З. Батаева. Цхьан дешаца аьлча — во! Цхьа масал доаладергда аз. Укх деношка тха ферме автолавка енаяр. МалагIа товараш денадар мотт шоана цо? ХIара доярхана (уж тха 7 мара яц) шишша пачка сода а дахьаш венавар автолавка водитель Ахриев Бек-хан... Малгобенера тхо долча хьакхача ткъо километр никъ бе беза, иззала юха ваха а веза. Сенна доаду бензин 2-3 сом доаккха товар бахьан?

Кхы цхьаькха хIама ала ловра сона. Тахан слете хьадоагIаш тхона хьалхавала саг хилaнзар. Хьажал кхыча делегацешка — царца горкомий, райкомий болхлой, ВЛКСМ викалаш ба. ХIаьта тхо бойлахьа дисад. Горкома хьалхара секретарь Н. М. Морева укхаза хьакхийттай тхох. Районе тха йоакхо яра гIулакх малагIча лагIа тIа латт хьахьокха масал деций из?

Корр: МалагIа гIулакхаш да хьалхарча аргIагIа де дезараш?

З. Батаева. Эггара лоархIаме да Iан бетташка шура лаьгI ца ялийтар, долаш долча доакъарах бизза пайда эцар. Цох тийша да карара шу толамца чакхдаккхари пятилетка тIеххьарча шера тешшаме лард йоллари.

ЛЕРТТIА КЪАХЬЕГАШ ХИЛЧА

Сона дагадоагIача хана денз, шоай декхарех дика лоархIабеш хьабоагIа «Назрановский» совхоза НаьсарКертера шурий ферма хьайбаш леладераш. ХIанз, фермашин арендни звеноина екъаеннай. Царех цхьаннена кулгалдеш ва А. Лолохоев. Укх факташа а хьахьокх укх шера укхаза баь болх. Масала, чакхбаьннача итт бетта хIара кхоабача Iаттагара план 6611 центнер йолаш, паччахьалкхенга дIаеннай 7205 центнер шура. Доккхий толамаш доах дояркаша М. Тимирхановас, Х. Солтамаковас, М. Саговас, кхычар. Масала, М. Тимирхановас план 2157 йолаш нйс бетта хIара кхоабача Iаттагара 4425 килограмм шура яьккхай. ХIаьта Х. Солтамаковас соахка цу юкъа цо яьккха шура 3000 килограмм мара хиннаеце, хIанз из боарам 532 килограмм лакхбеннаб. ПланагIа лаьрхIа хиннaчул дукхагIа хиннад Iаьсий Iул а.

— Фу бахьан да хьайбай продукци шун массаза лакха хилара? — аьнна хаттар ду аз.

— Оалаш ма дий «шура Iатта метта тIа я» аьнна. Из дукха хилара бахьан, цкъа-дале, доакъар тоъаш а дика а хилар да, — йоах арендатора Лолохоева Iасолта. — ШозлагI-дале, цох кхом а беш, рациона дIадеххача тайпара из хьайбашта дIадалар. Боахаме боагIача тайпара къахьегам вIаштIехьбаккхар, иштта дисциплина чIоагIъяр. Бакъдар аьлча, аз-м тхоай балха тIа керттера дисциплина лоархI, хIана аьлча, дерригa нахах тийша доландаь. Нагахьа санна, дисциплина коллективе мела хуле балха тIа лакха толамаш дахар дувца эшаш а дац.

ДикагIча оагIорахьа эргадаьха чакхдоах укхаза зооветеринарни гIулакхаш а. Цар бокъонаша дIадеххача тайпара, цхьа мероприяти йитац ханнахьа кхоачаш ца еш. Къаьстта теркам тIабахийтаб къаденнача а кIезига шура луча а доаханна меттa дикача фух дараш дIаоттадара. ХIаьта ханнахьа искусственни осеменени ю. Иштта кIезига хул укхаза Iаьхара диса доахан а. Цун масал да итт бетта план 236 Iаса хьалкхеде дезача, хьалкхедаьр 272 Iаса да.

Фермашка Iан кийчо яра гIулакхаш лерттIа чакхдаьхад. ЦIена я хьайбаш латтача помещенешка. Иштта, хьайбаш леладерий соцкультбыта хьашташ кхоачашдеча цIагIа чудолх тхо. ЙIайха сийрда, паргIата я чухьа. Укхаза латт телевизор, радиоприемник, истола тIа керда газеташ журналаш ухк. Иштта укхаза да, балха говзал лакхъе наха новкъостал дергдола тайп-тайпара литература. Царца да зооветеринарни балхах а, арендни хьисапе хьайбаш леладерий къахьегам вIаштIехьбаккхарах а, кхыдола а книжкаш. Лора-терапевта кабинет я укхаза. Из а кIира цкъа йоагIа.

— Ховш ма хиллара, арендага шо довлалехьа а яр шун ферма лакха толамаш доахаш. ХIанз шу совгIа ха я оаш цу хьисапе болх бу. МалагIа гIулакхаш да шоана карагIдаьннараш? — аьнна хоат аз.

— Арендага тхо довлалехьа а гIулакхаш во дацар тха. Дале а, тха а безам хилар цу хьисапе болх бе. Фуд цун дика дар? Сога хьаттача, цкъа-дале хьай балха тIа да ва хьо. Из да керттердар. хIанз, хьалха санна лакхера ца эшаш дола хьехамаш телац. ШозлагI-дале племенной болх эшшача боараме хьабе йиш я. Цудухьа хIанз из болх тоалуш боагIа. Укх шера соахкарчул тоъал лакхъенний укхаза шура. Из а арендагара хьадаьнна беркат да. Бакъда, из иштта дале а, балха тIа керттера бараш нах ба. Царех тийша а цар хьадеш а да деррига. Цудухьа оаха специалисташа новкъостал а деш ер шу долалуш аттестаци йир дояркашта а скотникашта а. ТолашагIа бараш бисар ферме, балха говзал лохагIа яраш мукъабалийтар. Лоацца аьлча, цу гIулакхаша фермера болх мел дика тоабаьб гуш да хIанз. ХIаьта наха хьабаьнна пайда?

Дукхача хана денз укх ферме болх беш хьаьнала къахьегаш хьайоагIа Тимирханова Маржан. Духхьашха из кхалсаг яйзар сона соахка декабрь бетта. Тахан йизза бокъо а йолаш, бIубенна ала йиш йолаш ва моллагIвар а Тимирханова Маржан бокъонца йола хьайбаш леладерхо я, аьнна, хIана аьлча, цун деррига гIулакхаша бакъду из. ХIанз ше лелабеча 24 Iаттагара итт бетта план 2157 килограмм йолаш, 4425 килограмм яьккхай.

— Иштта лакха толамаш даха аьттув луш йола хьай къайленаш гучайоахаргъяцарте Iа тхона? — аьнна хаттар дир аз.

— Къайленаш-м хIара сага ший балха тIа хила езаш я, — йоах Маржана. — Бакъдар аьлча, аз-м цох къайле а аргдацар. ХIана аьлча, лакха говзал, хьинар долаш хила веза болхло. Iуйрийна массарел хьалха балха хьайоагIа со. Балха хьаеча эггара хьалха кIийле цIен а йий, дукха ца а луш хьайбашта йол лу аз. ТIаккха хIара етт хьоасташ цIенбу. Доахан детта ха хьатIа кхачалехьа шимараш дикка цIен а дий, уж хьув. ХIаьта цхьаболча доякаша фу ду. Хьайбаш детта ха хьатIа эттача хьа а баьхке, цIогIарч детташ унзардоах доахан. Ховш да, иштта унзарбаьккхача Iатто шура дуккха лаьгIъелга. Из эшаш дац. МоллагIйолча дояркай толамаш лакха хургда, нагахьа санна хьайбаш дезаш, ший болх безаш из яле.

Цо цIаккха даьсса дош алац, доккхала къамаьл дац. Ше дергда аьннар кхоачашду. ХIанзле а гуш да моллагIдола декхар цо тешшаме кхоачашдергхилар.

Маржанагара хьокхам эц фермерча кхыча дояркаша а. Цо санна из доккха декхар тIанийца къахьегаш ба лакхе вай бийца дояркаш Сагова Марем а Солтамакова Хадишат а.

— Халонех кхераш саг вац укхаза, — йоах А. Лолохоева. — Мел доккха из хиларах, моллагIа дукъ дIатIаэца кийча ва тха хIара болхло. Иштта уж къахьегаш бецаре уж толамаш а хургдацар тха.

М. ЧАХКИЕВ.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета Президиум ший аргIанарча заседане хьежар 1989 шера нйс бетта Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъяра итогашка. Белгалдаьккхар, шера хьалхарча кхаь квартале республика бюджет доходех 109,5 процент, хIаьта, расходех 87,1 процент кхоачашъяьлга. Республикерча ерригача районашеи городашеи доходех бюджет кхоачашъелга Iалашдаьд.

Цхьабакъда, предприятей, объединеней, организацей финансови хьал практически тоаденнадац. Цу нйс бетта промышленностера нйс даькъа оборота тIара 1517 эзар сом налог хьа ца луш йитай. БIарчча республике гIолла моттигера доалахьара 48 хозорган пайда бара планах лоархIаяьяц, хьа ца луш диссад 4,7 млн. сом ахча. Министерствашеи ведомствашеи шоай доалахьарча предприятей, объединеней, организацей финансови хьал тоадара йола программаш кхоачашъяц. Тоаеннаяц отчетни а платежни а дисциплина, дегIаденад тIадисса дебиторски декхар. Моттигерча доалахьа йолча хозорганашка производительни йоаца расходаш 2,8 млн. сом хул. Средстваш караерзаяра боарам лоха ба унахцIено лораяра, халкъа дешара, культура министерствашка.

Министрий Совета Президиумо белгалдаьккхар, министерствайи, ведомствайи, объединеней, предприятейи организацейи, горисполкомийи, райисполкомийи кулгалхоша отчетни хана экономически болх толхабаьлга, бюджете хьачу ца байташ биса пайда а тIадиса платежеш а меттаоттадара даькъе 1989 шера 29 августера НГIАССР Министрий Совета соцам кхоачашбелга Iалашдаьдоаццилга, иштта, цу тIа уж 1989 шера дерригача хьокхамех план кхоачашъяра хоадам беш дола де дезараш тIаэца декхарийла баьбар. Министерствашеи ведомствашеи горисполкомашеи шоай доалахьарча предприятешкара, объединенешкара, организацешкара материальни а ахчан а средстваш лораяра тIехьа тIахьожам лоаттабе беза, расчеташка йоагIаш йола порядок оттае еза, тIадиса кредиторски а дебиторски а декхар кIезигдара де дезараш тIаэца деза.

Совмина Президиума заседане хьежар Нохч-ГIалгIай АССР-ра РСФСР халкъа депутаташ; Нохч-ГIалгIай АССР халкъа депутаташ, моттигерча Советашка халкъа депутаташ харжара долча хоржамашта кийчо яран чакхдахаран долча дешага. Хоржамашта кийчо яра долча де дезарий план-чIоагIъяьй.

Халкъа депутатий районни а городской а Советий исполнительни комитеташта хьалхадаьккхар керттерча мероприятей календарни планаца белгалъяьча ханага хьежжа агитцентрашта, агитпунктaшта, информационни центрашта, харжархой клубашта лаьрхIа помещенеш, оборудоване, художественни литература хьакъоастаделга, иштта, царна ремонт елга, телефонаш, радиош оттаелга, йIовхалца Iалашъелга, хоржамий участкашка дийнахьеи-буси ха делга вIаштIехьдоаккхилга, хIаьта иштта, харжархой комиссе транспортаца Iалашъелга.

Нохч-ГIалгIай АССР бувзама производственно-технически управлене хоржамашта хетаяь корреспонденци ший ханнахьа нахага дIакхачийтара, хоржамашта кийчо яран уж чакхдахаран долча литература дохкара хьакъехьа мероприятеш белгал а яьха кхоачашъе еза. Оттаьча хана Iалашде деза агитпунктаща, окружной а участкови а хоржамий комиссей помещенещца хаддаза радио-телефонни бувзам хулга.

НГIАССР культура министерствос хоржамашта кийчо еш а уж чакхдоахаш а харжархошта гIулакх дара лаьрхIа культурно-массови мероприятеш чакхъяха еза.

Издательствай, полиграфе, книжни торговле гIулакхашта йолча Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен комитетас оттаьча хана эшача боараме РСФСР, НГIАССР халкъа депутаталла кандидатий биографеш арахеца еза, хоржамий кампанена эшаш дола литература дохкилга Iалашде деза.

НГIАССР чурча гIулакхий Министерствос хоржамашта кийчо еча а уж чакхдоахача а хана общественни порядокеи хоржамий участкаш лораелгеи Iалашдеш дола де дезараш белгал а даьха кхоачашде деза.

НГIАССР юстице Министерствос СССР Конституци, РСФСР Конституци, НГIАССР Конституци, РСФСР халкъа депутаташ харжарах, НГIАССР халкъа депутаташ харжарах, моттигерча Советашка халкъа депутаташ харжарах дола Законаш нахага дIадовзийтара хьакъехьа еча правови пропаганда хьинар айдара де дезараш белгалдаха а деза.

НГIАССР торговле Министерствос, Нохч-ГIалгIай респотребсоюзас, «Чечено-ингушагропром» яхача объединенес, «Чечингтоппром» объединенес, «Грознефть» объединене УРС-с, министерствайи ведомствайи ОРС-ша ассортимент шеръе, наха чIоагIагIа хоатташ дола товараш дохкалга тоаде деза. Горрайисполкомашца цхьана городашка, юрташка ярмаркаш е еза, хIаьта иштта, хоржамаш деча дийнахьа хоржамий участкашка хIамаш йохкалга вIаштIехьдаккха деза.

НГIАССР бытови гIулакх дара Министерства, НГIАССР унахцIено лораяра Министерствос наха бытови а медицински а гIулакх делга эргадаккхара хьакъехьа хьадда де дезараш тIа а нийца кхоачашде деза, цига керттера теркам тIаахийта беза гIулакх дара дикала а культура а.

Министрий Совета Президиум хьежар 1989 шера августе-сентябре халкъа депутатий моттигерча Советий отчетни сессешка депутаташа еннача предложенешкеи яьча замечанешкеи, хIаьта, уж кхоачашъяра хьакъехьа де дезараш белгалдаьхар.

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Закон

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ХАЛКЪА ДЕПУТАТИЙ МОТТИГАШКАРЧА СОВЕТИЙ ХАЛКЪА ДЕПУТАТАШ ХАРЖАРАХ

I. Юкъара положенеш

Статья 1. Нохч-ГIалгIай АССР халкъа депутатий моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжара лардаш

Нохч-ГIалгIай АССР халкъа депутатий моттигашкарча Советий халкъа депутаташ хорж цхьан мандата а дукхкача мандатий а хоржамий округашка гIолла массане а дакъалаьцача, цхьатаррарча, духхьаларча харжара бокъон ларда тIа къайлагIа кхаж а тоссаш.

Статья 2. Массане а дакъалоацаш харжара бокъо

Моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжар массане а дакъалоацаш да: 18 шу даьннача Нохч-ГIалгIай АССР гражданий бокъо я харжа а хержа хила а.

Нохч - ГIалгIай АССР гражданий харжара бокъонаш моллагIча тайпара юкъарчал долаш а доацаш а, ехка мукъалац хьабаьнна моттиг, социальнии имущественнии хьал, расахи къамахи, кхал е маIа хилар, образовани, мотт, динцара гIулакх, цу моттиге бахаш яьккха ха, леладеча гIулакхий тайпеи хьисапи цар мичча беса дале а.

Хоржамашка дакъалацаш психически цамогаш болча судо дееспособни боацаш лаьрхIача гражданаша, суда решенегIа е прокурора санкцегIа лийца чубоахкача а, хIаьта иштта суда решенегIа низагIа дарба дайтача моттигашка дIабахнийтача а наха.

Статья 3. Цхьатарра йола харжара бокъо

Халкъа депутатий моттигашкарча Советий халкъа депутаташ хоржар цхьатарра да: хIара хоржама округе харжархочун голос цаI я; хоржамашка цхьатарра бокъонаш йолаш дакъалоац харжархоша.

Кхалнаьха а маIанаьха а харжара бокъонаш цхьатарра я.

Берригача гражданий яраш санна я военни гIулакхаш тIарча наьха харжара бокъонаш.

Статья 4. Духхьалара харжара бокъо

Халкъа депутатий моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжар духхьалара да: гражданаша юкъарчал доацаш хорж халкъа депутаташ.

Статья 5. КъайлагIа кхаж тассар

Халкъа депутатий моттигашкарча Советий халкъа депутаташ хоржача хана кхаж къайлагIа тосс: харжархой лоIамагIа деча гIулакха тIахьожам лоаттабелга хила йиш йолаш дац.

Статья 6. РСФСР-еи СССР кхыча союзни республикайн гражданий харжара йола бокъонаш

РСФСР-еи СССР кхыча союзни республикайн гражданаш Нохч-ГIалгIай АССР территоре тIа Нохч-ГIалгIай АССР гражданашта нийсса халкъа депутатий моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжа а хержа хила а бокъо йолаш ба.

Статья 7. Хоржамий комиссеша хоржамаш дар

Халкъа депутатий моттигашкарча Советий халкъа депутаташ хоржилга Iалашду къахьегама коллективай, общественни организацей, юкъерча специальнии лакхерчеи дешара заведеней коллективай, нах бахача моттигерча харжархойи эскара доакъошка гIолла военни гIулакхаш тIарча наьхен собранешкарча викалех вIашагIйохкаш йолча хоржамий комиссеша.

Статья 8. Моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжара кийчо ечареи хоржамаш чакхдоахачареи гласность

Халкъа депутатий моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжара кийчо елгеи хоржамаш делгеи чакхдоакх хоржамий комиссеша, къахьегама коллективаша, общественни организацеша гуччахьеи гласнон.

Хоржамий комиссеша гражданашка хоам бу шоай балхах, хоржамий округаш вIашагIйохкарах, хоржамий комиссей составах, уж малагIча моттиге а маца а болх беш я, харжархой спискаех. Хоржамий комиссеша гражданашта дIайовзийт халкъа депутаталла кандидаташ дIаязбара итогаш, дIаязбаьча кандидатех йола биографически даннеш, хIара кандидата голосовани яра результаташ, хоржамий итогаш.

Хоржамий комиссей заседанешка, цу даькъе депутаталла кандидаташ дIаязбеча, голосовани йолаялалехьа хоржамий яьшкашта пломба оттаеча е печать а тоIаяь уж дIакъовлача, хоржамий участке голосаш лоархIача хана, округе гIолла хоржамий результаташ белгалдеча а хоржамий юкъара итогаш еча а хIаьта иштта хоржамашца ювзаеннача ерригача собранешка а заседанешка а тIахила бокъо я къахьегама коллективай, общественни организацей юкъерча специальнии лакхерчеи дешара заведеней коллективай, нах бахача, моттигерча харжархойи эскара доакъошка гIолла военни гIулакхаш тIарча наьхен собраней, лакхехьа латтача хоржамий комиссей, паччахьалкхен Iаьдала органий викалий, доверенни болча наьха, кепайоазон, телевидене, радио викалий. Белгалбаьча викалий полномочеш доаггIаш долча документаца е къахьегама коллектива юкъерча специальнии лакхерчеи дешара заведеней коллективай, нах бахача моттигерча харжархойи эскара доакъошка гIолла военни гIулакхаш тIарча наьха собраней решенегIа удостоверенни хила еза. Хоржамаш хулача дийнахьа голосовани еча помещенешка е хоржамий комиссей заседанешка викалаш хила лаьрхIа хиларах хоам бе беза йоагI-йоагIача хоржамий комиссешка хоржамаш хилалехьа кIезигагIа дале а ши ди хьалха. Белгалбаь викалаш комиссей балха юкъегIерта бокъо йолаш бац.

Массови информаце средстваша дIадовзийт халкъа депутатий моттигашкарча Советашка хоржамаш дара кийчо елга уж чакхдоахилга а.

Хоржамий комиссеша, паччахьалкхен а общественни а органаша, къахьегама коллективаша массови информаце средстваша дIател хоржамашта кийчо ярцеи уж чакхдахарцеи ювзаенна материалаш.

Статья 9. Моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжара кийчо ечен из чакхдоаккхачеи гражданаша, къахьегама коллективаша, общественни организацеша дакъа лацар.

Халкъа депутатий моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжара кийчо ечен из чакхдоаккхачеи дакъалоац Нохч-ГIалгIай АССР гражданаша къахьегама коллективашка, общественни организацешка, юкъерча специальнии лакхерчеи дешара заведеней коллективашка, нах бахача моттигерча харжархойи эскара доакъошка гIолла военни гIулакхаш тIарча наьхен собранешка, хоржамашта хьалхарча окружной собранешка гIолла санна юкъарчал доацаш а.

Къахьегама коллективашеи общественни организацешеи моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжара кийчо ечен из чакхдоаккхачеи дакъалоац хоржамий комиссешкарча шоай викалашка гIолла санна юкъарчал доацаш а.

Статья 10. Моттигашкарча Советий халкъа депутаталла кандидаташ оттабара бокъо

Моттигашкарча Советий халкъа депутаталла кандидаташ оттабе бокъо я къахьегама коллективай, общественни организацей, юкъерча специальнии лакхерчеи дешара заведеней коллективай, нах бахача моттигерча харжархойи эскара доакъошка гIолла военни гIулакхаш тIарча наьхен собраней.

Статья 11. Моттигашкарча Советий халкъа депутаташка дола харжархой наказаш

Харжархоша шоай депутаташка наказаш тел.

Наказаш далара, уж вIашагIтохара, дувцара, уж кхоачашделга вIаштIехьдаккхара порядок СССР, РСФСР, Нохч - ГIалгIай АССР законегIа увттаю.

Статья 12. Моттигерча Совета халкъа депутата статус должностной положенеца нийслуш ца хилар

Халкъа депутатий моттигашкарча Советий исполнительни комитетий состава чубоагIаш бола нах, цу органий председателашкара дIаиккхараш, моттигашкарча Советий исполнительни комитетий отделий, управленей кулгалхой, судахойи паччахьалкхен арбитраши цхьан ханна хила йиш яц шоаш цо дIахьожабеш е хоржаш йолча моттигерча Совета халкъа депутаташ.

Статья 13. Моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжарца ювзаенна расходаш. Хоржамаш материально Iалашдар

Халкъа депутатий моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжара кийчо ярцеи из чакхдаккхарцеи ювзаенна расходаш алхха паччахьалкхен хоржамаш дара хьожаяьча средствай чотагIа ю.

Предприятеша, учрежденеша, организацеша, паччахьалкхени общественнии органаша хоржамашта кийчо ечеи уж чакхдоахачеи юкъа хоржамий комиссешта лелае дIалу помещенеш, эшаш йола оборудовани, транспортни средстваш.

Хоржамашта кийчо ярцеи чакхдахарцеи ювзаенна расходаш еш бац моттигашкарча Советий халкъа депутаталла кандидаташ, цар доверенни бола нах, харжархой.

Статья 14. Хоржамий хьакъехьара законодательство толхадарах бола бехктокхам

Низ беш, харцо ювцаш, кхерам тIатувсаш е кхыча наькъаца моттигерча Совета халкъа депутат харжаран херзжа хиларан йола Нохч-ГIалгIай АССР гражданина бокъо паргIатта кхоачашъяра, хоржамашта хьалхара агитаци яра духьале еш бола нах; хIаьта иштта хоржамий документаш къайлагIа чутайса, шоашта ховше а голосаш харцахьа лаьрхIа, кхаж тассара къайле гучаяьккха е кхыча тайпара ер Закон толхадаь бола хоржамий комиссей членаш, паччахьалкхени общественнии органий гIулакхаш тIара нах закона оттадаьча тайпара бехктокхаме оз. Бехктокхаме оз иштта шоашта ховше а депутаталла кандидатах йола харцахьа даннеш кепатеха араяьха е кхыча тайпара дIайоаржаяь бола нах.

Депутаталла кандидато ер Закон толхадича, кандидата регистраци яьча хоржамий комиссе цунга дIахойт из харцахьа долга, хIаьта цIаьхха толхадича, депутаталла цу кандидата регистраци яра хьакъехьара решени юхаяккха йиш я районни, городской, городерча районни, поселкови, юрта (станични) хоржамий комиссе, из дIа а хойт хоржамий округе бахача нахага.

Хоржамех дола законодательство толхадара хьакъехьара хоржамий комиссешка, паччахьалкхени общественнии органашка хоржамашта кийчо еча хана е хоржамаш чакхдаьнначул тIехьагIа пхе денал дукхагIа ха юкъе ца йоалийташ къоастае еза, хIаьта уж хулача дийнахьа хьакхаьчараш — цу саххьате.

II. Хоржамаш де оттадар, моттигашкарча Советий халкъа депутатий дукхала состави хоржамий округаш вIашагIйохкара порядоки

Статья 15. Хоржамаш де оттадар.

Моттигашкарча ерригача Советий халкъа депутатий хоржамаш цхьан ханна а ду моттигашкарча Советий халкъа депутатий полномочеш чакхйовла кхаь беттал кIезигагIа йоацаш ха йисача хана Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето де а оттаду.

Хоржамаш дара денах бола хоам кепайоазон тIа арабоакх.

Статья 16. Моттигашкарча Советий халкъа депутатий дукхала состави хоржамий округаш вIашагIйохкара порядоки.

Халкъа депутатий моттигашкарча Советашка хорж:

халкъа депутатий районни Совете — 75 депутатага кхоачаш;

республикана карайолча городий халкъа депутатий городской Совете — 200 депутатага кхоачаш;

района карайолча городий халкъа депутатий городской Совете — 50 депутатага кхоачаш;

городерча халкъа депутатий районни Совете — 100 депутатага кхоачаш;

халкъа депутатий поселкови, юрта (станични) Совете — 30 депутатага кхоачаш;

Укх статьягIа оттальча нормай доазонашка халкъа депутатий йоагI-йоагIача Советий предложенеегIа хоржамаш дара йолча хоржамий округай дукхал белгалдоакх:

районни, городской (республикана карайолча городий) халкъа депутатий Совете — Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето е цун Президиумо;

района карайолча городской, городерча районни, поселкови, юрта (станични) Совете — халкъа депутатий лакхехьа латтача Совето е цун президиумо.

Хоржамий округаш вIашагIйохк йоагI-йоагIача хоржамий комиссеша Советий е цар президиумий представленегIа административно-территориальни делении территоре кхыйола башхалонаши теркал а еш. ДукхагIча даькъе цхьан депутатски мандата лаьрхIача цхьатарра дукха харжархой а хулийташ.

Халкъа депутатий городской (республикана кара йолча е районашта йийкъача городашка), районни Советий халкъа депутаташ хоржалга чакхдоакх цхьа мандат йолча хоржамий округашка гIолла.

Халкъа депутатий городской (районашта йийкъа йоацача городий), городашкарча районий, поселкови юртийн (станични) Советий халкъа депутаташ хоржилга чакхдоакх йоагI-йоагIача Советий решенегIа дукха мандаташ йолча санна цхьа мандат йолча а хоржамий округашка гIолла.

Ткъаьннел дукхагIа депутат ца хоржача поселкови, юртий (станични) Советашка хоржамаш де йиш я йоагI-йоагIача поселкови е юрта Совета решенегIа депутаталла болча кандидатий юкъарча спискагIа. Из деш хилча Совета территори дукхамандатни хоржамий округ я.

Дукхамандатни хоржамий округаш вIашагIйохк къаьсткъаьста ядача е вIаши уллув ядача нах бахача пункта, микрорайоний, кварталий, улицай, нах бахача пунктай кхыдолча доакъой доазонашка.

Хоржамий округай списокаш, цар доазонаш, харжархой дукхал белгал а доакхаш кепатох йоагI-йоагIача хоржамий комиссеша хоржамаш хула ха хьатIанхачалехьа кхаь беттали ах беттали тIехьа ца йоалийташ.

III. Хоржамий участкаш

Статья 17. Хоржамий участкаш вIашагIйохкар.

Халкъа депутатий моттигашкарча Советий халкъа депутаташ хоржаш кхаж тассарах голосаш лархIаран районий, городий, городашкарча районий территореш хоржамий участкашта екъ. Хоржамий участкаш вIашагIъехк иштта эскара доакъошка а.

Статья 18. Хоржамий участкаш вIашагIйохкара порядоки боарами.

Хоржамий участкаш вIашагIйохк халкъа депутатий районни, городской (района кара йолча городашкара дIаиккхарашка) городашкарча районни Советаша е цар президиумаша йоагI-йоагIача хоржамий комиссешца дага а йолаш. Эскара доакъошка хоржамий участкаш вIашагIйохк моттигашкарча Советаша е цар президиумаша доакъой е эскара соединеней командирий представленегIа.

Хоржамий участкаш вIашагIйохк хоржамаш хула ха хьатIакхачалехьа шин беттал тIехьа ца йоалийташ. Эскара доакъошка, хоржамий участкаш вIашагIйохк цу белгалъяьча хана.

Хоржамий участкаш вIашагIъехк 20-нел кIезигагIа а 3000-нел дукхагIа а харжархой боацаш.

ЙоаггIаш йолча моттигерча Совето е цун президиумо харжархошка хоам бу хIара хоржамий участка доазоний хьакъехьа участкови хоржамий комиссии кхаж тассара йола помещени мичахьа я белгал а доаккхаш.

IV. Хоржамий комиссеш

Статья 19. Хоржамий комиссей система.

Халкъа депутатий моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжара вIашагIйохк хоржамий комиссеш:

халкъа депутатий моттигашкара Совет харжара йола районни, городской, городашкарча районий, поселкай, юртий (станични) хоржамий комиссеш;

участкови хоржамий комиссеш.

Статья 20. Моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжара районни, городской, городашкарча районий, поселкови, юртий (станични) хоржамий комиссеш вIашагIйохкар.

Халкъа депутатий моттигашкара Совет харжара йола районни, городской, городашкарча районий, поселковин юртийн (станичнии) хоржамий комиссеш вIашагIйохк йоагI-йоагIача Советаша е цар президиумаша гуччахьа е къайлагIа голосовани еш хоржамаш хилалехьа кIезигагIа дале а кхаь беттали ах беттали тIехьа ца доакхаш, комиссе составе 9 — 21 член а волаш.

Хоржамий комиссей составе викалаш оттабу къахьегама коллективаша е цар советаша, общественни организацей районни, городской, городашкарча районий органаша, цар юххьанцарча организацеша, юкъерча специальнии лакхерчеи дешара заведеней коллективаша, нах бахача моттигашкарча харжархой а эскара доакъошкарча военни гIулакхаш тIарчар а собранеша.

Укх статьяй хьалхарча даькъа тIа ювцача хоржамий комиссей полномочей ха — пхи шу.

Статья 21. Районни, городской, городерча района, поселка, юрта (станични) хоржамий комиссей полномочеш.

Халкъа депутатий районни, городской, городерча районни, поселкови, юрта (станични) Совета халкъа депутаташ харжара йолча районни, городской, городерча района, поселка, юрта (станичнии) хоржамий комиссеша:

1) тIахьожам лоаттабу йоагI-йоагIача моттигерча Совета территоре тIа ер Закон кхоачашдара;

2) хоржамий округаш вIашагIйохк;

3) участкови хоржамий комиссей балха лостам тел;

4) участкови хоржамий комиссешка гIолла ахчан средстваш дIаннйсъю; тIахьожам лоаттабу участкови хоржамий комиссеш помещенеца, транспортаца, бувзамца Iалашъяра, къестаду хоржамаш материально-технически Iалашдара кхыдола дешаш;

5) Iалашду Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо оттаьча формага хьежжа моттигерча Совета халкъа депутаташ харжара дола хоржамий бюллетенаш кийчделга;

6) ладувгI участкови хоржамий комиссеша, моттигашкарча Советий исполнительнии распределительнии органаша, предприятей, учрежденей, организацей, хIаьта иштта общественни организацей органий кулгалхоша хоржамашта кийчо ярцеи уж чакхдахарцеи дувзаденнача дешаех деча хоамашка;

7) харжархой списокаш оттаяргеи массанена уж дIайовзийтаргеи хьож;

8) вIаштIехьдоаккх йоагI-йоагIача моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидаташ оттабелга;

9) халкъа депутаталла оттабаь кандидаташ, цар доверенни нах дIаязбу, царна доагI-доагIаш дола удостоверенеш дIалу;

10) кепатох йоагI-йоагIача моттигерча Совета халкъа депутаталла дIаязбаьча кандидатий составах бола хоам;

11) Iалашду халкъа депутаталла болча кандидатех йола биографически даннеш тIайола плакаташ арахецилга;

12) вIаштIехьдоаккх къахьегама коллективашцеи общественни организацешцеи цхьана халкъа депутаталла кандидаташ къахьегама коллективашка санна нах бахача моттигашка а харжархошца вIашагIбетталулга;

13) хоржамий бюллетена текст чIоагI а ю царна участкови комиссеш Iалаш а ю;

14) хоржамий участкашкарча голосоване результатех дола протоколаш йоагI-йоагIача участкови хоржамий комиссешкара хьаэц;

15) йоагI-йоагIача моттигерча Совета халкъа депутаташ харжара результаташ отта а ю кепайоазон тIа ара а йоах;

16) херзжа халкъа депутаташ дIаязбу, халкъан депутаташта уж харжарах дола удостоверенеш дIалу;

17) йоагI-йоагIача моттигерча Совета мандатни комиссега дIалу халкъа депутатий полномочешта проверка яйтара дола документаци;

18) шозлагIа голосовани ярцеи шозлагIа хоржамаш дарцеи дувзаденна дешаш къестаду;

19) юкъера дIабаьннараштта меттел йоагI-йоагIача моттигерча Совета халкъа депутаташ хоржилга оттаду, из чакхдоаккхилга Iалашду;

20) къестаду йоагI-йоагIача моттигерча Совета халкъа депутаташ юхабехарца дувзаденна дешаш;

21) Iалашъю хоржамий документаш леладара Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето е цун Президиумо оттаяь порядоки ханаши;

22) участкови хоржамий комиссей решенештеи гIулакхаштеи язъяь заявленешеи жалобашеи къеста а ю царех решенеш тIа а нийю;

23) укх Законага хьежжа кхыйола полномочеш кхоачашъю.

Статья 22. Участкови хоржамий комиссеш вIашагIйохкар.

Участкови хоржамий комиссеш вIашагIйохк хоржамаш хилалехьа 45 денал тIехьа ца йоалийташ, составе 5—19 член а волаш. Эшаш моттиг нийслой йоаггIаш йолча халкъа депутатий Советий е цар президиумий решенегIа участкови хоржамий комиссей состав дукхагIа е кIезигагIа хилийта йиш я.

Участкови хоржамий комиссей составе викалаш оттабу предприятей, учрежденей, организацей къахьегама коллективаша е цар советаша, общественни организацей районни, городской, городашкарча районий органаша, цар юххьанцарча организацеша, бахача наьха общественни самодеятельноста органаша, юкъерча специальнии лакхерчеи дешара заведеней коллективаша, нах бахача моттигерча харжархойи эскара доакъошкарча военни гIулакхаш тIарча наьхен собранеша.

Болх беш бола нах 150 сагал дукхагIа болча предприятей, учрежденей, организацей къахьегама колективашка участкови хоржамий комиссей составе викалаш оттабе йиш я предприятей, учрежденей, организацей цехий, отделий, участкай, бригадай, кхыча подразделеней коллективай собранешка, нагахьа санна цу подразделенешка 30 сагал кIезигагIа боацаш нах бале. Цу наьха массехк коллективо цхьана е а йиш я собранеш.

Участкови хоржамий комиссеш вIашагIйохк халкъа депутатий районни, городской (района кара йола городаш йоацаш), городашкарча районий Советаша е цар президиумаша гуччахьа е къайлагIа голосовани а еш.

Участкови хоржамий комиссей полномочей ха чакхйоал херзжача моттигерча Советий полномочеш халкъа депутатий йоагI-йоагIача Совето могаяьчул тIехьагIа.

Статья 23. Участкови хоржамий комиссей полномочеш

Участкови хоржамий комиссеша:

1) участке гIолла харжархой списокаш оттаю;

2) харжархой список харжархошта йовзийт, дIа а ийю хьежа а хьеж списка тIа харцахьа яздаьча хIамаех йолча заявленешка, къестаду цунна доаггIаш дола хувцамаш дара хьакъехьара дешаш;

3) бахача нахага хоам бу участкови хоржамий комисси йолча моттиген цо болх беча ханеи хьакъехьа, хIаьта иштта хоржамаш деча денни голосовани еча моттигеи хьакъехьа а;

4) голосовани яра йола помещении хоржамий яьшкаши кийчъелга Iалашду;

5) хоржамаш долча дийнахьа хоржамий участке голосовани елга вIаштIехьдоакх:

6) хоржамий участке чутайса кхажамаш дагарду;

7) хоржамашта кийчо яреи голосовани вIаштIехьяккхареи дешашта енна заявленеши жалобаши къеста а ю царех решенеш тIа а нийю;

8) укх Законага хьежжа кхыйола полномочеш кхоачашъю.

Статья 24. Хоржамий комиссей составе викалаш оттабара порядоки цар составе хувцамаш дари.

Комиссей составе викалаш оттабеш йола къахьегама коллективаши общественни организацеши, юкъерча специальнии лакхерчеи дешара заведеней коллективаш белгалъяра халкъа депутатий йоагI-йоагIача Советий е цар президиумий йиш я эшаш яле хоржамий участка доазонашка моттигерча Совета территоре тIарча къахьегама коллективайн общественни организацейи, юкъерча специальнии лакхерчеи дешара заведеней коллективай уполномоченней совещанеш е.

Хоржамий комиссей состав кепатох массанена а йовзаргIйолаш.

Хоржамий комиссе председатель, заместитель, секретарь е член комиссерча декхарех мукъавалийта йиш я из вIашагIъеллача Совето е цун президиумо цун шин заявленегIа е из комиссе составе оттаваьча къахьегама коллектива, общественни организаце органа, юкъерча специальнии лакхерчеи дешара заведеней коллективай, нах бахача моттигерча харжархойи эскара доакъошка военни гIулакхаш тIарча наьхен собраней пердставленегIа а укх Закона 32-ча статья тIа оттаьча порядкагIа а. Хоржамий комиссе составе керда член оттавелгеи чIоагIвелгеи ду укх ЗаконагIа оттаьча порядкагIа.

Статья 25. Хоржамий комиссей болх вIаштIехьбаккхар.

Хоржамий комиссе председатель, председателa заместитель, секретарь хорж йоаггIаш йолча комиссе эггара хьалхарча заседане.

Хоржамий комисси вIашагIйолларах йола решении цун кулгалхой харжарах бола хоржамий комиссе соцами харжархошта дIабовзийт.

Хоржамий комиссе заседанеш правомочни я, нагахьа санна цига дакъа лоацаш комиссе состава кхаь даькъах шин даькъал кIезигагIа боацараш бале. Комиссе решени тIаэц гуччахьа е къайлагIа голосовани а еш, комиссе юкъарча составах дукхагIбараш раьза бале. Комиссе решенена раьза боаца членаш шоашта хетар къаьстта дIаала бокъо йолаш ба, хIаьта из дIаяз а даь хоржамий комиссе заседане протоколах дIатох.

Шоай полномочей доазонашка хьежжа хоржамий комиссеша тIанйца решенеш ерригача паччахьалкхени общественнии органаша, предприятеша, учрежденеша, организацеша кхоачашъе езаш я.

Хоржамий комиссе решенештен гIулакхаштен латкъа йиш я лакхехьа латтача хоржамий комиссе, хIаьта укх Законага хьежжа моттиг нийсъелча, иштта суде а.

Хоржамий комиссе член, цу даькъе председатель, председателa заместитель, секретарь а волаш, хоржамашта кийчо ечеи уж чакхдоахачеи хана производственнии служебнии декхарех комиссе решенегIа мукъавалийта йиш я хоржамаш дара хьожаяьча средствай чотагIа юкъера лаьрхIача доагIаш дола алапи а луш. Хоржамашта хьалхарча кампане цхьайолча этапашка йоагI-йоагIача районни, городской, городерча районни хоржамий комиссена бакъахьа хете мукъавалийта йиш я хоржамий комиссе цхьаькха цхьа член.

Статья 26. Шоай полномочеш кхоачашъеча хоржамий комиссешта гIо дар.

Паччахьалкхени общественнии органаш, предприятеш, учрежденеш, организацеш, гIулакхаш тIара нах декхарийла ба хоржамий комиссешта цар шоай полномочеш кхоачашъеча гIо де, балха эшаш йола сведенеши материалаши царна дIатела.

Хоржамий комиссе бокъо я хоржамашта кийчо ярцеи уж чакхдахарцеи дувзаденна дешаш паччахьалкхени общественнии органашка, предприятешка, учрежденешка, организацешка, гIулакхаш тIарча наха хьалхашка увттаде, хIаьта кхаь денал кIезигагIа йоацача хана дешага хьажеи хоржамий комиссена жоп дален уж декхарийла а ба.

V. Харжархой список

Статья 27. Харжархой списоки из оттаяра порядоки.

Харжархой список хIара хоржамий участке гIолла хоржамий комиссе отта а ю цун председателеи секретареи кIал кулгаш а язду. Список оттаеш беча балха юкъе дакъалаца общественноста викалаш чуоза йиш я участкови хоржамий комиссе.

Халкъа депутатий городской, городашкарча районий, поселкови, юртий (станични) Советий исполнительни комитеташа Iалашду харжархой учет лелаелга, участкови хоржамий комиссешта дIател харжархой списокаш оттаяра эшаш йола, йоагI-йоагIача территоре тIа бахача харжархоех йола сведенеш.

Эскара доакъошкарча харжархой — военни гIулакхаш тIарчар-харжархой а, хIаьта иштта военни гIулакхаш тIа болчар дезалий членийн кхыча харжархой а список, нагахьа санна эскара доакъош латтача районашка уж бахе, оттаю эскара доакъой командираша хьаеннача даннешка хьежжа. Эскара доакъошка боацаш бахаш бола военни гIулакхаш тIара нах бахача моттигерча харжархой спискана юкъе бохийт юкъарча основанеех.

Харжархой тайпан цIераш харжархой списка тIа дIаязъю голосовани вIаштIехьяккхара аьттув болаш йолча порядкагIа.

Статья 28. Харжархой спискана гражданаш юкъебахийтара порядок.

Харжархой спискана юкъебохийт хоржамаш хула ди хьатIакхоачаш е цу дийнахьа 18 шу даьнна список оттаеча хана массаза е ханна цу хоржамий участка территоре тIа бахаш бола а голосованена юкъе дакъалаца бокъо йола а Нохч-ГIалгIай АССР берригa гражданаш, хIаьта иштта РСФСР, кхыча союзни республика гражданаш.

Харжархо дIаязве йиш яц кхыча хоржамий участкерча харжархой списка тIа.

Статья 29. Харжархой списокаш гражданашта дIайовзийтари харжархой списка тIа харцахьа долча хIамана латкъа бокъо хилари.

Харжархой списокаш массанена йовзаргIйолаш хоржамаш хилалехьа 15 ди хьалха Iойохк.

Харжархошта список йовзийтеи из нийса оттаьйий хьажийтеи гражданашта таро Iалашъю участкови хоржамий комиссе помещене.

ХIара гражданина бокъо я спискана юкъе ца вахьарах, харцахьа юкъевахьарах е спискана юкъера дIаваккхарах, хIаьта иштта харжархочох йола даннеш харцахьа дIаязъярах латкъа. Списка тIарча харцахьарча хIамаех йола заявлени къоастаю, шин кIирал кIезигагIа йоацача хана, хIаьта хоржамаш ду ха хьатIакхоачача хана е хоржамаш деча дийнахьа цу сахьате заявлени къоастае, спискана доаггIаш дола тоадараш юкъедахьа е цун заявлени дIатIа ца эцара хьакъехьа яьча мотивированни решене копи заявителa дIаяла декхарийла йолча участкови хоржамий комиссе. Цу решенена ладкъа йиш я районни (городской) халкъа суде хоржамаш хилалехьа пхе денал кIезигагIа йоацача хана, хIаьта кхо ди далалехьа жалоба къоастае суд декхарийла а я. Районни (городской) халкъа суда решени хоадам беш я. Суда решенега хьежжа харжархой списка тIа тоадар цу сахьате ду участкови хоржамий комиссе.

Статья 30. Кхы тIа оттаеш йола харжархой список.

Массанена йовзийта харжархой списокаш дIачуенначул тIехьагIа кердача моттиге баха баьхка, е кхыча бахьанех харжархой керттерча спискана юкъе ца болхаш биса харжархой хоржамаш хулача дийнахьа цар дехарагIа а паспорт е кхыдола шоай цIерагIа удостоверени цар дIахьекхачул тIехьагIа а уж дIаязбу данн е ханна уж бахача моттигерча хоржамий участкерча кхы тIа оттаьча харжархой списка тIа.

Харжархой кхы тIа список оттаю участкови хоржамий комиссе, цунна кIал кулгаш язду цун председателеи секретареи.

VI. Моттигашкарча Советий халкъа депутаталла кандидаташ оттабари дIаязбари

Статья 31. Моттигашкарча Советий халкъа депутаталла кандидаташ оттабара порядок.

Халкъа депутатий моттигашкарча Советий халкъа депутаталла кандидаташ оттабе болабу хоржамаш хилалехьа кхо бутт хьалха, оттабаь боал ши бутт хьалха.

ЙоагI-йоагIача моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидаташ оттабелга вIаштIехьдоаккх районни, городской, городашкарча районий, поселкови, юртий (станични) хоржамий комиссеша.

Халкъа депутаталла кандидаташ оттабу йоагI-йоагIача Совета территоре тIарча предприятей, учрежденей, организаце къахьегама коллективай, юкъерча специальнии лакхерчеи дешара заведеней коллективай собранешка (конференцешка).

150 сагал дукхагIа нах болча предприятей, учрежденей, организацей къахьегама коллективашка кандидаташ оттабе йиш я предприятей, учрежденей, организацей цехий, отделий, участкай, бригадай, кхыча подразделеней коллективай собранешка, нагахьа санна цу подразделенешка болх беш 30 сагал кIезигагIа нах беце. Из деш массехк къахьегама организацей къахьегама коллективо цхьана собрани е йиш а я.

Общественни организацешкара халкъа депутаталла кандидаташ оттабелга чакхдоакх цу организацей районни, городской, городашкарча районий хоржаш йолча органий пленумашка.

Халкъа депутаталла кандидаташ оттабара нах бахача моттигерча харжархой собрани гулъю окружной хоржамий комиссеша е районни, городской, городашкарча районий, поселкови, юртий (станични) хоржамий комиссеша йоагI-йоагIача Советашца е цар президиумашца дага а йоалаш шоай инициативагIа санна бахача наьха общественнии самодеятельноста органий инициативагIа а, цу хоржамий округера 30-нел кIезигагIа боацача харжархоша хьал а лоацаш.

Нах бахача моттигерча харжархой собрани яра хьакъехьа предложени къоастае йоагIа хоржамий комиссе кхо ди далалехьа. Нагахьа санна из предложени хьатIаэце собрани ергIйола ди, ха, моттиг белгалйоаккх, цу хьакъехьа кхо ди далалехьа округерча харжархошка хоам а бу. Нах бахача моттигерча харжархой собрани яра хьакъехьара предложени хьатIа ца эцаш ют, нагахьа санна бахача наьха самодеятельноста орган цу хоржама округа территоре тIа еце, хIаьта иштта цу органа инициатива цу деша хьакъехьарча цун заседане протоколаца чIоагIъяь еце а. Нагахьа санна нах бахача моттигерча харжархой собрани яра хьакъехьара предложени хьатIа ца эцаш юте бахача наьха общественни самодеятельноста органа дIалу мотивированни решене копи. Цу решенена латкъа йиш я кхо ди далалехьа йолча хана йоагI-йоагIача лакхехьа латтача хоржамий комиссе, е комисси вIашагIъеллача Совете е цун президиуме, хIаьта ши ди далалехьа жалоба къоастае уж декхарийла а я. Хоржамий комиссе. Совета е цун президиума решени хоадам беш я. Собрани правомочни я хоржамий округа территоре тIа бахача харжархоех 150-нел кIезигагIа боацараш тIабале, юрта Советий депутаталла кандидаташ оттабеш собране бола харжархой дукхала доазув оттадаь хилац.

Халкъа депутаталла кандидаташ оттабара йола военни гIулакхаш тIарча наьха собрани гулъю эскара доакъой командоване. Даькъа военни гIулакхаш тIарча наьха юкъара собрани е вIаштIехьдеце подразделенешка ю собранеш.

Собрани хьаеллалехьа собране дакъа лоацараш дIаязбара итогашка хьежжа къоастаду из правомочни хилар е ца хилар. Из дIаяхьара президиум е председатели секретари хорж.

Собранешка (конференцешка), общественни организацей хоржаш йолча органий пленумашка хоадабаь боа-

(Ийстедоалар 3-ча оагIо тIа).

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ХАЛКЪА ДЕПУТАТИЙ МОТТИГАШКАРЧА СОВЕТИЙ ХАЛКЪА ДЕПУТАТАШ ХАРЖАРАХ

(Инстедоалар. Долалур 2-ча оагIо тIа).

рам боацаш кандидаташ оттабара, шерра а паргIатта а уж бувцара эша хьалаш хьаду. Собране (конференце), пленуме дакъа лоацаш вола хIаравар бокъо йолаш ва депутаталла кандидатех йола предложени оттае, уж бувцача дакъа лаца, оттаяь кандидатураш хьаллаца е царна отвод яла, депутаталла кандидата хьисапе ювцаргйолаш ший кандидатура оттае.

Халкъа депутаталла кандидат оттаварах йола решени собране тIаэц гуччахьа е къайлагIа голосовани еш. Собране, (конференце), общественни организаце хоржаш йолча органа пленумо оттаю голосоване порядоки кхыдола процедурни дешаши.

Депутаталла кандидат оттаваьр лоархI, нагахьа санна собране (конференце), общественни организаце хоржаш йолча органа пленума дакъалоацарех аханел тIех бараш цунна тIехьа бале.

Депутаталла кандидат оттавара хьакъехьа протокол оттаду. ТIайнцача решенех депутаталла кандидатага хоам бу шин денал тIехьа ца боалийташ.

Халкъа депутатий кандидаталла оттабу болх беш е йоагI-йоагIача Совета территоре тIа бахаш бола гражданаш. Нохч-ГIалгIай гражданин хила йиш яц халкъа депутатий шин Советал дукхагIча Советий цхьан ханна халкъа депутат.

Депутаталла кандидаташ оттабелга вIаштIехьдоаккхаш йолча хоржамий комиссеша бахача нахага хоам бу йоагI-йоагIача моттигашкарча Советашка халкъа депутаталла кандидаташ оттабарах.

Статья 32. Моттигашкарча Советий халкъа депутаталла кандидаташта регистраци яр

Районни, городской, городашкарча районий, поселкови, юртий (станични) Советий халкъа депутаталла кандидаташта регистраци ю йоагI-йоагIача районни, городской, городашкарча районий, поселкови, юртий (станични) хоржамий комиссеша.

Моттигашкарча Советий халкъа депутаталла кандидаташта регистраци ю депутаталла кандидаташ оттабаьча къахьегама коллективай, общественни организацей органий, юкъерча специальнии лакхерчен дешара заведеней коллективай, нах бахача моттигерча харжархойи эскара доакъошкарча военни гIулакхаш тIарча наьхеи собраней.

Халкъа депутаталла кандидаташта регистраци е йолаю хоржамаш хилалехьа шин бутт хьалха, чакхйоакх шовзткъа ди хьалха.

Депутаталла кандидаташта регистраци яра хьакъехьара решени тIаэц ер документаш долаш дале: хоржамий округе гIолла депутаталла кандидаташ оттабарах дола протоколаш, хIаьта ишта цу округе гIолла шоаш харжийта раьза хиларах йола халкъа депутаталла кандидаташ барий заявленеш.

Укх Закона 12-ча статья тIа белгалбаьча наха, хIаьта ишта халкъа депутатий шин Совете депутаташ болча наха депутаталла шоаш кандидаташ оттабеча хана шоай заявленеш тIа белгалдоаккх, нагахьа санна шоаш депутаталла хорже шоашкара гIулакх мукъадалийта лаьрхIа, е цхьан Советера шоай депутатски полномочеш ханал хьалха совцае лаьрхIа хилар е шоай кандидатураш юхайоахаш хоам бу.

Депутаталла кандидаташта регистраци ярах йоаггIаш йолча хоржамий комиссе протокол оттаду, из депутаталла кандидаташ цу округе гIолла шоаш харжийта раьза хиларах депутаталла кандидаташа еннача заявленещей цхьана йоаггIаш йолча лакхехьа латтача хоржамий комиссе дIачулу.

Укх Законо дIадехарашка хьежжа депутаталла оттабаь беррига кандидаташ регистраци яь хила беза. Депутаталла кандидата регистраци ца яра ладкъа йиш я кхо ди даллалца йолча хана йоаггIаш йолча лакхехьа латтача хоржамий комиссе, Совете е цун президиуме.

Халкъа депутаталла кандидата ше харжийта йиш я цу Совета алхха цхьан хоржамий округе гIолла.

Моттигерча Совета цхьан хоржамий округе регистраци яь вола депутаталла кандидат регистраци е оттаве йиш яц цу моттигерча Совета кхыча хоржамий округе, цу дакъе юхханца шийна регистраци яь хиннача хоржамий округера ший кандидатура цо юхаяьккха яле а.

Депутаталла кандидат хила йиш яц йоагI-йоагIача районни, городской, городерча районий, поселкови, юртий (станични) хоржамий комиссе, хIаьта ишта ше депутаталла кандидат оттаваьча хоржамий округа окружной е участкови комиссе составе. Халкъа депутаталла кандидат оттаваь а царех цхьан комиссе составе латташ а вола саг комиссерча ший декхарех мукъаваьнначарг лоархI депутаталла кандидат волаш из дIаязваьча хана денз.

Хоржамий комиссе депутаталла кандидат дIаязваьчул тIехьагIа диъ денал тIехьа ца боаккхаш кепайоазон тIа арабоакх регистраци ярах бола хоам депутаталла хIара кандидата тайпан цIи, ший цIи, даь цIи, ваь шу, цун должность (заняти), партийность, болх беш вахаши йола моттиг белгал а йоаккхаш.

Моттигерча Совета халкъа депутаталла регистраци яьча хIара кандидата удостоверени дIалу.

Статья 33. Моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидат оттаварах йола решени дIаяккхар. Халкъа депутаталла кандидата ший кандидатура юхаяккхар.

Халкъа депутатий моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидат оттаваьча къахьегама коллектива, общественни организаце, юкъерча специальнии лакхерчен дешара заведеней коллектива, нах бахача моттигерча харжархойи эскара доакъошкарча военни гIуланкхаш тIарча наьхеи собране бокъо я хоржамаш хилалехьа моллагIча хана депутаталла кандидат оттаварах йола ший решени дIаяккха. Цу деша хьакъехьара решени тIаэц депутаталла кандидаташ оттабара белгалъяьча порядкагIа, хIаьта йоаггIаш йолча хоржамий комиссе дIачу а лу.

Депутаталла кандидата йиш я хоржамаш хилалехьа моллагIча хана ший кандидатура юхаяккха депутаталла кандидат волаш шийна регистраци яьча хоржамий комиссе цу хьакъехьа заявлени а язъяь.

Депутаталла кандидат оттаварах йола решени дIаяккхарах е кандидата ший кандидатура юхаяккхарах хоржамий округе бахача нахага хоам бу депутаталла кандидата регистраци яьча хоржамий комиссе.

Статья 34. ДIабаьннарашта метта моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидаташ оттабара порядок.

Депутаталла кандидаташта регистраци яра ха чакхъяьнначул тIехьагIа моттигерча Совета халкъа депутаталла бола кандидаташ дIабаьлча, нагахьа санна цхьа мандат йолча хоржамий округе кхы кандидаташ ца бусаш, хIаьта дукхамандатни хоржамий округе депутатски мандател кIезигагIа кандидаташ юхебисача йоаггIаш йола хоржамий комисси кхайк къахьегама коллективашка, общественни организацешка, юкъерча специальнии лакхерчен дешара заведеней коллективашка, нах бахача моттигерча харжархойи эскара доакъошкарча военни гIулакхаш тIарча наьхеи собранешка депутаталла керда кандидаташ оттабар дехаш.

Хоржамаш хилалехьа цхьан беттал кIезигагIа йолча хана депутаталла кандидаташ дIабовле йоаггIаш йолча хоржамий округе гIолла халкъа депутат хоржаш хоржамаш ду юкъара хоржамаш чакхдаьнначул тIехьагIа шин бетта йолча хана.

ДIабаьннарашта метта депутаталла кандидаташ оттабу укх Законо оттаяьча порядкагIа.

Статья 35. Хоржамий бюллетень.

Алфавитни порядкагIа хоржамий бюллетена тIа дIаязбу халкъа депутатий моттигашкарча Советий халкъа депутаталла регистраци яь мел бола кандидаташ депутаталла хIара кандидата тайпан цIи, ший цIи, даь цIи, должность (заняти), болх беш йола а ваха а моттиг белгал а йоаккхаш.

Хоржамий округе гIолларча хоржамий бюллетена текст чIоагIъю йоаггIаш йолча хоржамий комиссе. Хоржамий бюллетенаш кепатох хоржамий округе бахача наха буьцача меттала.

VII. Моттигашкарча Советий халкъа депутаталла кандидатий балха гарантеш

Статья 36. Хоржамашта хьалхарча кампане дакъа лацара моттигашкарча Советий халкъа депутаталла кандидатий йола бокъо.

Халкъа депутатий моттигашкарча Советий халкъа депутаталла кандидаташа шоаш оттабаьча хана денз цхьатаррарча основанеех дакъа лоац хоржамашта хьалхарча кампане.

Депутаталла кандидатий бокъо я хоржамашта хьалхарча а кхыча а собранешка, совещанешка, кепайоазон тIа, телевиденеи радион гIолла выступленеш е.

Паччахьалкхени общественнии органаш, предприятей, учреждений организацейн кулгалхой, бахача наьха общественни самодеятельни органаш декхарийла я халкъа депутаталла кандидата харжархошцара вIашагIкхетараш вIаштIехьдоахача, хоржамашта хьалхара собранеш еча, эшаш йола справочнии информационнии материалаш кийчъеча гIо де.

Статья 37. Моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидата хоржамашта хьалхара программа.

Халкъа депутатий моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидата йиш я ше дIахо бергболча балха программа дIайовзийташ выступлени е.

Депутаталла кандидата программана юкъе хила йиш яц СССР, РСФСР, Нохч-ГIалгIай АССР паччахьалкхени общественнии строя конституционни лардаш низагIа хувцара тIаерзаяь положенеш, тIема еш йола пропаганда, расови, къамашта юкъерча, дина гIулакхашта тIагIолла наха юкъе юкъ йоллара, сага бокъонаши паргIатонаши телхаяра дола тIахьехамаш.

Статья 38. Моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидатий доверенни нах.

Халкъа депутатий моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидата кхаьннега кхаччалца хила йиш я хоржамий кампани чакхйоаккхача цунна гIо деш, из депутаталла харжара тIехьа агитаци еш, паччахьалкхени общественнии органашца, харжархошца цо дIа-юха леладеча гIулакхашка, хIаьта ишта хоржамий комиссешка а цун хьашташ дIадовзийташ бола доверенни нах.

Халкъа депутаталла кандидата шийна бакъахьа хеттача тайпара белгалбоах доверенни нах. Царех йоаггIаш йолча хоржамий комиссе хоам а бу уж дIаязбайтара, доверенни наха регистраци яьчул тIехьагIа хоржамий комиссе царна удостоверенеш дIа а лу. Халкъа депутаталла кандидаташ бехктокхаме ба доверенни болча наьха гIуланхашта, цар бокъо я хоржамаш хилалехьа моллагIча хана уж хувца.

Доверенни саг хила йиш яц округа цхьанна а хоржамий комиссе составе.

Районни, городской (республикана кара йолча городий) Советий халкъа депутаталла кандидата доверенни бола нах царна регистраци яьчул тIехьагIа хоржамашта хьалхара собранеш еча юкъа халкъа депутаталла кандидата дехарагIа производственнии е служебни декхараш кхоачашдарах мукъабовлийта йиш я хоржамаш дара хьожаяьча средствай чотагIа юкъера лаьрхIача цо болх беча моттиге доагIар миссел алапи а долаш.

Статья 39. Хоржамашта хьалхара агитаци.

Халкъа депутаталла кандидаташ оттабаьча къахьегама коллективашта, общественни организацешта, юкъерча специальнии лакхерчен дешара заведеней коллективашта, нах бахача моттигерча харжархошта, эскара доакъошкарча военни гIулакхаш тIарча наха духьале йоацаш бокъо лу шоай кандидаташта тIехьа агитаци е.

Къахьегама коллективашта, общественни организацешта, юкъерча специальнии лакхерчен дешара заведеней коллективашта, нах бахача моттигерча харжархошта, эскара доакъошкарча военни гIулакхаш тIарча наха хоржамий комиссеша дIалу собранеши митингаши яра кийчъяь помещенеш, хIаьта ишта хоржамашта хьалхара агитаци яра массови информаце средстваш а.

Нохч-ГIалгIай АССР гражданашта, хIаьта ишта РСФСР а кхыча союзни республикай а гражданашта, къахьегама коллективашта, юкъерча специальнии лакхерчен дешара заведеней коллективашта, общественни организацешта гаранти а йолаш таро лу халкъа депутаталла кандидатий политически, гIулакхацара оагIонаш, цунах шийх доахка гIулакхаш паргIатта а массе оагIорахьара а дувца, хIаьта ишта собранешка, кепайоазон тIа телевиденеи радион гIолла кандидаташта тIехьа е духьала агитаци е бокъо а лу.

Депутаталла кандидаташ вIашагIбетталу шоай харжархошца собранешка санна харжархошта аьттув болча кхыча формагIа а.

Харжархой собранеш вIаштIехьйоах йоагI - йоагIача хоржамий комиссеша, Советашца е цар президиумашца цхьана.

Собранни вIашагIкхетари дара ханахи моттигахи хоам бу харжархошка шин денал тIехьа ца боалийташ.

Хоржамаш долча дийнахьа агитаци е йиш яц.

Статья 40. Моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидат хоржамашта хьалхарча мероприятешка дакъа лацара производственни е служебни декхарех мукъавалийтар.

Халкъа депутатий моттигерча Совета депутаталла кандидат регистраци яьчул тIехьагIа харжархошца вIашагIкхетараш дара, хоржамашта хьалхарча собранешка, митингашка, телевиденеи радион гIолла выступленеш яра йолча юкъа производственни е служебни декхараш кхоачашдарах мукъавоалийт хоржамаш дара хьожаньча средствай чотагIа юкъера лаьрхIача доагIа алапи а долаш.

Статья 41. Мах боацаш транспортаца лелара моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидата йола бокъо.

Халкъа депутатий моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидата регистраци яьчул тIехьагIа бокъо я пассажирски транспорта дерригача тайпашца (таксегара дIаиккхачунца) йоаггIаш йолча Совета территоре доазонаш тIа мах боацаш лела. Моттигерча Совета территоре доазонал арахьа вахаш волча халкъа депутаталла кандидата а цу тайпара бокъо я хоржамий округе дIаваха а ше вахача моттиге юха цIава а.

Статья 42. Моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидат хIама ца дайташ лоравар.

ЙоагI - йоагIача районни, городской, городерча районни, поселкови, юрта (станични) хоржамий комисси раьза йоацаш халкъа депутатий моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидат йиш яц уголовни бехктокхаме оза, лаьца чуволла е судага гIолла административни бехктокхаме оза.

VIII. Голосовани яреи хоржамий итогаш яреи порядок

Статья 43. Кхаж тассара хан моттиги.

Халкъа депутатий моттигашкарча Советий халкъа депутаташ хоржача голосовани ю хоржамаш хулача дийнахьа моттигерча ханах 7 сахьат даьлча денз 20 сахьат даллалца. Голосовани яра ханахи моттигахи участкови хоржамий комиссе хоам бу харжархошка хоржамаш хилалехьа итт денал тIехьа ца боалийташ.

Эшаш моттиг нийслой моттигашкара хьалаш теркал а деш, районни, городской, городашкарча районий, поселкови, юртий (станични) хоржамий комиссеша лакхехьа латтача Советашца е цар президиумашца барта а йолаш хувца йиш я голосовани яра ха.

Хоржамаш деча дийнахьа, эскара доакъошка вIашагIъехкача хоржамий участкашка участкови хоржамий комиссе голосовани чакхъяьннай аьнна моллагIча хана дIакхайкаде йиш я, нагахьа санна спискала юкъе бихьача берригача харжархоша кхаж тесса бале.

Къаьстта ший тайпара моттигаш нийсъелча Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета е цун Президиума пурамагIа депутаталла кандидаташ раьза а болаш гаьнарча тIакхача хала йолча районашка голосовани е йиш я ханал хьалха, цхьабакъда, юкъара хоржамаш хилалехьа ворхI денал хьалха ца йоаккхаш.

Статья 44. Голосовани елга вIаштIехьдаккхар.

Голосовани ю лаьрххIа хьакъоастаяьча помещенешка, цига кийчъяь хила еза къайлагIа кхаж тассара кхоачам хиллал дукха кабинаш е цIенош, белгалъяь хила еза хоржамий бюллетенаш дIатела моттигаш, оттаяь хила еза хоржамий яьшкаш. Хоржамий яьшкаш оттаю кхаж тоссаш вар хьалхагIа къайлагIа кхаж тассара йолча кабинашка е цIеношка гIолла чакхваргволаш.

Голосовани елга вIаштIехьдаккхара, харжархоша къайлагIа шоай лоIамагIа кхаж тоссилга Iалашдара, помещенеш кийчъяран цига йоаггIаш йола порядок лоаттаяран бехктокхаме я участкови хоржамий комисси.

Хоржамаш деча дийнахьа голосовани йолаялалехьа хоржамий яьшкашта проверка ю, пломба оттаю е комиссе беррига членаш тIа а болаш участкови хоржамий комиссе председатела печать а тоIаеш дIакъовл.

ХIара харжархочо ше тосс кхаж; кхыча наха хьалхара кхаж тасса йиш яц. Хоржамий бюллетенаш дIател хоржамий участка харжархой спискага хьежжа участкови хоржамий комиссе харжархочо паспорт е кхыдола ший удостоверени дIахьекхача. Хоржамий бюллетенаш дIадаларах харжархой списка тIа белгало ю.

Цхьабола харжархой могаш боацаш е кхыча бахьанех голосовани еча помещенешка хьабоахка ца луш моттигаш нийсъелча участкови хоржамий комиссе цхьаццаболча комиссе членашта тIадулл уж харжархой болчча моттиге кхаж тоссилга вIаштIехьдаккха.

Статья 45. Голосовани яр.

Кхаж тоссачо хоржамий бюллетенаш тIа доаггIаш дола йоазонаш ду къайлагIа кхаж тассара йолча кабинашка е цIеношка. Бюллетенаш тIа йоазув деча хана тIахила йиш яц кхаж тоссаш вар мара.

Бюллетена тIа йоазув де ший таро йоацаш волча харжархочун бокъо я къайлагIа кхаж тассара йолча кабиначу е цIагIа моллагIа шийна бакъахьа хета саг чуваха.

Халкъа депутатий моттигашкарча Советий халкъа депутаташ хоржача хана харжархочо бюллетена тIара дIайоаю ше духьала кхаж тоссача кандидата тайпан цIи.

Йоазув тIаяздаь хоржамий бюллетенаш харжархочо чутовс хоржамий яьшкачу.

Статья 46. Хоржамий участке кхажамаш дагардар

Халкъа депутатий моттигашкарча Советий депутаташ хоржача хана хоржамий участке кхажамаш дагарду участкови хоржамий комиссе хIара хоржамий округе гIоллеи халкъа депутаталла хIара кандидатан къаьст-къаьста.

Хоржамий яьшкаш участкови хоржамий комиссе хьайоаст голосовани чакхъяьннай аьнна комиссе председатела хоам баьчул тIехьагIа. Голосовани чакхъялалехьа хоржамий яьшкаш хьаяста бокъо лац. Хоржамий яьшкаш хьаясталехьа пайда ца эцаш юхе диса деррига бюллетенаш участкови хоржамий комиссе лаьрхIа а лаьрхIе дIадоаду.

Участкови хоржамий комиссена хов юкъарча спискагIа участке харжархой мел дукха ба, хIаьта ишта бюллетенаш дIанийца харжархой мелб. Хоржамий яьшкашка хиннача бюллетенашка хьежача хIара хоржамий округе гIолла (цу хоржамий участка доазонашка) комиссена хов голосованена юкъе дакъа лаьца беррига харжархой мел дукха ба, депутаталла хIара кандидата тIехьа кхаж тессараш мелб а духьала кхаж тессараш мелб а; бакъахьа доацаш лаьрхIа бюллетенаш мел дукха да. Харжархоша кхы тIа дIаязбаьча гражданий тайпан цIерашка хьежжа дагардеш хилац кхажамаш.

Кхажамаш дагардарах хьахиннараш участкови хоржамий комиссе дийца а дийце хIара хоржамий округе гIолла къаьст-къаьста увттадеча протокола тIа дIаязду. Протокола кIал кулгаш язду комиссе председатела, заместитела, секретара, членаша, тIаккха йоагI-йоагIача хоржамий комиссе сихха дIадохьийт районни, городской, городерча районни, поселкови, юрта (станични) хоржамий комиссе оттаяьча порядкагIа.

Статья 47. Бакъахьа доаца хоржамий бюллетенаш

Оттаянза йолча образецагIа дола, хIаьта ишта цхьа мандат йолча хоржамий округе гIолла кхаж тоссача хана цхьаннел дукхагIа кандидаташ бита дола хоржамий бюллетенаш бакъахьа лархIац.

Хоржамий бюллетень бакъахьа хилара шеко йолаш моттиг нийсъелча дош къоастаду участкови хоржамий комиссе голосовани а еш.

Статья 48. Хоржамий округе гIолла хоржамех хьахиннар къоастадар.

Укх Законага хьежжа хоржамех хьахиннар къоастаду: халкъа депутатий районни, городской, поселкови, юртий (станични) Советий халкъа депутаташ харжара йолча хоржамий округашка гIолла — районни, городской, городашкарча районни, поселкови, юртий (станични) хоржамий комиссеша участкови хоржамий комиссей протоколашка хьежжа.

Участкови хоржамий комиссей протоколашкеи хоржамий участке тайса кхажамаш дагардаргеи хьежжа хоржамий комиссеша белгалдоаккх: округе гIолла беррига харжархой мелб; хоржамий бюллетенаш дIанийца харжархой мелб; кхаж тоссача дакъа лаьца харжархой мелб, депутаталла хIара кандидата тIехьа кхаж тессараш мелб а духьала кхаж тессараш мелб а; бакъахьа лаьрхIа йоаца бюллетенаш мел дукха я.

Хержар лоархI депутаталла кандидат хоржамаш долча хана голосованена юкъе дакъа лаьцача харжархоех аханел дукхагIбараша тIехьа кхаж тесса бале. Цу хана дукхамандатни хоржамий округе гIолла, депутатски мандатий дукхалга хьежжа, халкъа депутат хила йиш я кхычарел дукхагIа харжархой голосаш яьхараш. Юхебиса аханел дукхагIа голосаш яьха бола кандидаташ халкъа депутатий резервана хержараш лоархI.

Хоржамий округе гIолла хоржамех хьахиннар къоастаду йоагI - йоагIача хоржамий комиссе заседане, из протокола тIа дIаязду. Протокола кIал кулгаш язду комиссе председатела, председатела заместитела, секретара, членаш.

Статья 49. Хоржамий округе гIолла хоржамаш харцахьа даь е даь доацаш лархIар

Районни, городской, городерча районни, поселкови, юртий (станични) хоржамий комиссе йиш я хоржамий округе гIолла хоржамаш харцахьа даь лархIа, нагахьа санна хоржамаш деча хана е кхажамаш дагардеча хана ер закон толхадаь дале.

Хоржамаш хинна доацаш лоархI, нагахьа санна цига дакъа лоацаш харжархой спискаш тIа дIаязбаьрех аханел кIезигагIа харжархой хиннабале, хIаьта цхьа мандат йолча хоржамий округе гIолла ишта депутаталла кандидат юкъера дIаваларца дувзаденна а, нагахьа санна округе гIолла регистраци яь цхьа кандидат мара хиннавеце.

Статья 50. Моттигерча Совета халкъа депутаташта регистраци яр

Халкъа депутаташ харжара йоаггIаш йолча хоржамий комиссе хоржамаш даь хьахиннарех долча протоколашка хьежжа хIара хоржамий округе гIолла хержача халкъа депутатий моттигерча Совета халкъа депутаташта регистраци ю.

Хоржамий комиссе йиш я халкъа депутата регистраци ца ен хоржамаш бакъахьа доацаш лархIен, нагахьа санна хоржамаш долча хана е округе гIолла кхажамаш дагардеча е хоржамех хьахиннараш къоастадеча хана ер Закон толхадаь дале.

Статья 51. Хоржамий итогаш кепатохар

Хоржамий итогех бола хоами хержача халкъа депутатий списоки кепайоазон тIа арайоаккх йоагI-йоагIача хоржамий комиссе хоржамаш хинначул тIехьагIа пхе денал тIехьа ца йоалийташ.

Хоама тIа белгалду харжархой спискашта юкъебаха беррига гражданаш мелб; кхаж тоссача дакъа лаьца харжархой мелб; хIара кандидата тIехьа тесса кхаж мелб а духьала тесса кхаж мелб а; бакъахьа доаца хоржамий бюллетенаш мел дукха да; шозлагIа хоржамаш де деза е шозлагIа голосовани е еза округаш мел дукха я.

Халкъа депутатий моттигерча Совета хержача халкъа депутатийи резервни халкъа депутатийи список кепатох алфавитни порядкагIа цар тайпан цIераш, шоай цIераш, даьй цIераш, бaь ханаш, должность (заняти), партийность, болх беши бахаши йола моттигаш, уж депутаталла хержа хоржамий округ белгал а еш.

IX. ШозлагIа голосовани яр, шозлагIа хоржамаш дар, дIабаьннарашта метта моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжар, керда вIашагIъехкача административно-территориальни единицашка хоржамаш дар

Статья 52. ШозлагIа голосовани яр

Нагахьа санна цхьа мандат йолча хоржамий округе гIолла халкъа депутатий моттигашкарча Советий халкъа депутаталла харжийта оттабаь шиннел тIех кандидаташ хиннабале, хIаьта парех цхьаккха а хержа веце, йоаггIаш йолча хоржамий комиссе решени ю округе эгтара дукхагIа голосаш кхаьчача депутаталла шин кандидата шозлагIа голосовани яра хьакъехьа.

Дукхамандатни хоржамий округе гIолла халкъа депутаташ хоржача хана шозлагIа голосовани ю йоагI-йоагIача хоржамий комиссе, нагахьа санна халкъа депутаталла хержараш белгалбе йиш йоацаш халкъа депутаталла цхьаццаболча кандидаташта тIехьа тайса кхажамаш цхьатарра хилча.

ШозлагIа голосовани ю шин кIирал тIехьа ца йоалийташ укх законо дIадехарашка хьежжа. ШозлагIа голосовани ярах бола хоам кепайоазон тIа арабоакх.

Хержараш лоархI цхьа мандат йолча хоржамий округе шозлагIа голосовани еча хана кхыча кандидател дукхагIа голосоване дакъа лаьцача харжархой голосаш кхаьча вола депутаталла кандидат. ХIаьта дукхамандатни хоржамий округе гIолла, депутатски мандатий дукхалга хьежжа, халкъа депутаташ хул кхычарца нийсдича голосоване дакъа лоацаш хиннача харжархой голосаш дукхагIа кхаьчараш. Юхебиса кандидаташ резервни депутаталла хержараш лоархI.

Статья 53. ШозлагIа хоржамаш дар

Нагахьа санна цхьа мандат йолча хоржамий округе гIолла моттигашкарча Советий халкъа депутаталла харжийта оттабаь шиннел дукхагIа кандидаташ хиннабеце, хIаьта царех цхьаккха хержа а веце е хоржамий округе гIолла хоржамаш хиланза е бакъахьа доацаш лаьрхIа дале, е шозлагIа яьча голосоване херже халкъа депутат белгалваккха таро еннаеце, хIаьта дукхамандатни хоржамий округе гIолла ишта харжа депутаташ депутатски мандател кIезигагIа бале а йоаггIаш йолча хоржамий комиссе решени ю хоржамий округе шозлагIа хоржамаш дара хьакъехьа. Из деш цо тIаэца йиш я окружнойи участковни хоржамий комиссеша кердача составагIа хоржамаш данза даргдоацаш хилара хьакъехьа решени. Голосовани ю цу хоржамий участкашка а юкъара хоржамаш дара оттаяьча харжархой спискегIа а.

ШозлагIа хоржамаш деча хана халкъа депутатий цу хоржамий округе юкъера хоржамаш долча хана кхоачам хиллал голосаш кхачанза бола Нохч-ГIалгIай АССР гражданаш депутаталла харжийта цIаьхха кандидаталла оттабе йиш яц.

ШозлагIа хоржамаш ду юкъара хоржамаш хинначул тIехьагIа шин беттал тIехьа ца доалийташ. Хоржамий комиссеш вIашагIйохкар, халкъа депутаталла кандидаташ оттабар, царна регистраци яр, кхыйола мероприятеши чакхйоах укх законо оттаьча порядкагIа. ШозлагIа хоржамаш дара хьакъехьара хоам кепайоазон тIа арабоакх.

Статья 54. ДIабаьннарашта метта моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжар

Нагахьа санна халкъа депутатий моттигерча Совето цхьаццаболча халкъа депутатий полномочеш бакъахьа йоацаш лоархIе, хIаьта ишта халкъа депутат юхавоаккхе, кхыча бахьанех ханал хьалха депутатски полномочеш дIайоахе йоагI-йоагIача хоржамий округашка депутат дIаваьннача хана денз кхо бутт балалехьа йолча хана керда хоржамаш ду. ДIабаьннарашта метта халкъа депутаташ харжара йола белгалъяь порядок юхеюс дукхамандатни хоржамий округашка а резервни депутаташ цига беце. Хоржамаш де оттаду йоагI-йоагIача хоржамий комиссе уж дергдола ха хьатIакхачалехьа шин беттал тIехьа ца доаккхаш хIаьта укх законо дIадехарашка хьежжа вIаштIехь а доакх.

Дукхамандатни хоржамий округашка гIолла, нагахьа санна моттигерча Совето цхьаццаболча халкъа депутатий полномочеш бакъахьа йоацаш лоархIе, халкъа депутат юхавоаккхе, кхыча бахьанех ханал хьалха халкъа депутата полномочеш дIайоахе резервни депутаташ болаш бале керда хоржамаш деш дац. Цу тайпара моттигаш нийсъелча моттигерча Совета аргIанарча сессе цун мандатни комиссе представленегIа решени тIаэц цу округе гIолла хержача кхыча резервни депутател дукхагIа голосаш кхаьча волча резервни депутата депутатски мандат дIадалара хьакъехьа.

Нагахьа санна ханал хьалха депутата полномочеш дIайоале, е из дIавоале моттигерча Совета полномочей ха чакхъяла ялх беттал кIезигагIа йолча хана дIаваьнначоа метта халкъа депутат харжац

Статья 55. Керда вIашагIъехкача административно-территориальни единицашка моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжар.

Керда вIашагIъехкача административно - территориальни единицашка халкъа депутатий моттигашкарча Советий халкъа депутаташ хорж нагахьа санна керда вIашагIъеллача, района, города, городерча района, поселка, юртсовета (стансовета), состава юкъеенача территоре тIарча Совете хержа депутаташ боацаш е кхоачам хиллал дукха боацаш хиларах моттигера Совет вIашагIйолла йиш йоацаш моттиг нийслой.

Халкъа депутатий районни, городской (республиканскиш лоархIамеча городий) районни Совета халкъа депутаташ харжа оттабу Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето, хIаьта городской (района кара йолча) городерча районни, поселкови, юрта, (станични) Совета халкъа депутаташ — халкъа депутатий лакхехьа латтача Совето адаминистративно-территориальни единица вIашагIъеллача дийнахьа денз шин беттал тIехьа ца доалийташ, хIаьта хоржамаш ду укх законо оттаьча порядкагIа.

Голосовани чакхъяьккха йиш я моттигерча ханах 20 сахьат далалехьа а, нагахьа санна спискашта юкъебихьача берригача харжархоша кхаж тесса бале.

X. Халкъа депутаталла харжарах дола удостоверени. Хоржамий документий формеи уж леладара порядоки. Хоржамий яьшка образец

Статья 56. Моттигерча Совета халкъа депутата удостоверении наькха тIа йоаллаю знаки

Районни, городской, городерча районий, поселкови, юртий (станични) хоржамий комиссе регистраци яьча халкъа депутатий (резервни халкъа депутатий) спискаш кепайоазон тIа араяьхачул тIехьагIа хержача хIара депутата (резервни халкъа депутата) дIалу из харжарах дола удостоверени.

Халкъа депутатий моттигерча Совето хержача халкъа депутатий (резервни халкъа депутатий) полномочеш чIоагIъяьчул тIехьагIа халкъа депутаталла (резервни халкъа депутаталла) харжарах царна дIаденна хинна удостоверенеш хувц халкъа депутата (резервни халкъа депутатий) удостоверенешца. Халкъа депутата дIалу ишта йоаггIаш йола наькха тIа йоаллаю знак.

Нагахьа санна халкъа депутата юхавоаккхаш е халкъа депутат волча бехке веча сага яь судебни приговор чIоагIъенна яларца дувзаденна ханал хьалха депутатски полномочеш дIаяьлча халкъа депутата удостоверении наькха тIа йоаллаю знаки халкъа депутатий йоаггIаш йолча моттигерча Совете юхаяла еза.

Статья 57. Хоржамий документий формаши хоржамий яьшка образеци

Харжархой списка, хоржамий комиссей протоколий формаш, хоржамий бюллетений формеи боси, халкъа депутаталла кандидатий, доверенни сага, халкъа депутаталла (резервни халкъа депутаталла) харжарах, халкъа депутата (резервни халкъа депутата) удостоверений формаш, халкъа депутата наькха тIа йоаллаеча знака образец, хIаьта ишта хоржамий яьшка образец а мишта хила еза оттаду Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо.

Статья 58. Хоржамий документий порядоки уж леладара ханаши

Болх чакхбаьнначул тIехьагIа хоржамий комиссей делопроизводство дIачулу йоагI-йоагIача, районни, городской, городашкарча районни, поселкови, юртий (станични) хоржамий комиссешка.

Хоржамий документий порядоки уж леладара ханаши Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо оттаю.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель
Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1989 шу, 3 ноябрь.

РЕСПУБЛИКА КУЛЬТУРАИ ИСКУССТВАИ БОЛХЛОЙ СЪЕЗД

Хувцамий юхьиг

Укх тIеххьарча шерашка культура а искусство а дегIаяра дахкъе дукха проблемаш хьаIайнай Нохч-ГIалгIайчене. Вахара ерригга сфераш эргайоалаш, хувцалуш, керда формаш юкъейоагIаш латт вай мехка. ХIаьта цу процессана юстаралаттац вай республика а. Из культура вахаре хиланза даргдоаца хIама да.

Наьха уйлаш, сакхетам айхха бувзабенна ба культураца, цудухьа из дегIаярца мара хьаюлургъяц вахара экономически чIоаггIа лард а.

Оаха хьалха хоам ма барра, укх деношка Грозне чакхъяьлар Нохч-ГIалгIайчен культуран искусствaн викалий II-гIа съезд.

Пхийтта - ялхайтта шу да цхьоалагIа съезд хинна. Дукха да цу юкъа хьаIайна, дувцанза а къоастаданза а даргдоаца дешаш.

ТIаккха ховш ма хиллара, нохчийн гIалгIайн мехках баьха хиннача шерашка дуккхача ханна юхатIехьашка яьккхар къаман культура а искусство а.

Из иштта дале а, вай республике хьахиннай йоккха культурни потенциал. Уж да диъ профессиональни театр, Паччахьалкхен филармони, «Вайнах» яха паччахьалкхен ансамбль «Эстрада» яха концертни объединени, цхьайтта музей, музыкальнии культурно-просветительнии шиъ училище, берий музыкальни школа, клубаш, библиотекаш, итташ кхыйола предприятеши учреждениш.

Хьинаре болх беш я йоазонхой, художникий, театральни деятелий, кхыйола творчески союзаш. Дукха ха йоаццаш республике духхьашха хьаьй композиторий Союз.

Дукха я уж е кIезига я? Цифрашка диллача дукха хётаlу. Цхьабакъда, республике культурагарча хьалага диллача, кIезига я.

Тахан культура а искусство а дегIайоалаелга керттерча даькъе юхатетт материальни база ца хиларо. Из къел къаьгга гуш я республика вахаре хиннача лоархIамеча хувцамашка хьежача.

Нохч - ГIалгIай АССР юхаметтаоттаяьчул тIехьагIа хувцаденнад юртий сибат, хьалъяьй керда болхлой поселкаши городаши. хьахиннай низ бола индустриально-аграрни потенциал, наьха материальни хьал тоаденнад, хьайийллай университет, пединститут, массехк Iилман заведени, партийни, советски, административни органашта, колхозийи совхозийи правленештеи контораштеи лаьрхIа хьалъяьй Iалальмате хоза итташ зданеш. Цунца цхьана, ца эша хIама санна юстара лаьттар алхха культура я.

Съезде доклад яьча Нохч-ГIалгIай АССР культура министра **А. Г. Киндарова** белгалдаьккхар: — ДIаалар эхь долаш хIама да 32 шера городе Грозне духхьал цхьа театральни здании цирки мара хьалдаь ца хилар. Духхьал цхьа гIалгIай театр мара кхы керда творчески коллектив а хьахиннаяц. ХIаьта театрашта духхьал тхов-кIийле хилийтао духьа зданена переоборудовани еш шозза дукхагIа ахча дахар — 240 эзар сом — хинна моральни эшам боацаш. ХIаьта Нохчийн Эрсийн театраш цхьан сцена тIа болх бе безаш да здани ца хилар бахьан долаш. Цунца дувзаденна махетта кхоллама болх чакхбаккха таро яц цар коллективай.

Дукха да республике культуран искусствaн даькъе кхоачамбоацараш. ХIанз а клубаш йоацаш моттигаш дукха я Нохч-ГIалгIайчене, хIаьта кинотеатрех-м дувца а мича эш. Вай ерригача районашкарча нах бахаш йолча бIаьннел совгIча пункташка клубаш а кинотеатраш а дац. ХIаьта йолаш яраш арендагIа хьалаьцача помещенешка я.

Юрташкарча клубашка музыкальни инструменташ, самодеятельноста доакъошхошта кхыметтел тIаювха костюмаш яц.

Ховш ма хиллара, цхьаккха юрт яц шийн доазон тIа боахама, промышленни предприяти е организаци йоацаш е царца бувзам боацаш. Цхьабакъда, культура дагайоагIаш наггахьа саг мара вац.

Хета а доагIаш, хала хеташ дувцар съезда делегаташа юрташкарча культ-болхлоша колхозий, совхозий кулгалхоша шоаш теркалбеш а шоай йоакхо еш а ца хиларах. Пайда мел боацача дIаухийташ латташ долча ахчах культура гIулакхага дахар довш санна хеташ, цига из дахийта вIалла раьза хилац уж, йоахар цар.

Наьха культура боарам лакхбара, цу даькъера хьал кIоаргга тахкара а довзара а боахама кулгалхой мел сагота ба гуш дар цар съезде «лаьцача» даькъах а. Кхыметтел цига хьийха хиннараш а хьабаьхкабацар съезде. Иштта боацаш бар цига моттигашкарча советски, партийни органий викалаш.

Нохч - ГIалгIай Министрий Совето культура учрежденей материальни база дегIайоалаяра оттаяь регионални программа кхоачашъеш яц. ПятилеткагIа диъ шу гаргга ха дIаяхай. Бакъда, цу программагIа хьалъе лаьрхIа хиннача 43 культура учрежденех 28 мара хьалъяь яьннаяц. Цул совгIа, царех дукхагIъяраш Iалальмате во яь я.

Наьха культурни боарам лакхбеча, сакхетам айбеча боккха лоархIам болаш учрежденеш я библиотекаш, музеяш. ТIаккха царгара хьал? Уж вIалла теркалъеш яц. Саг дIачу а ваьнна, Iоха помещени йоацаш, читальни залех-м дувца а мича деза, демаша а диза латт юрташкарча дукхагIйолча библиотекашкара книжкаш.

А. П. Чехова цIерагIча библиотека директора, Нохч-ГIалгIай культура министра библиотечни даькъа заместитела **Т. Габисовас** аьлар: — Укхаза дукха дийцад кхоачамбоацарех. Амма, со ала йоалл дефицитах. Аз ювцар я советскии партийнии органий, боахамий кулгалхой оагIорахьара дефицит. Вай-м помещенеех дувц. ХIанз а стиллажаш йоацаш, книжкаш IотIаоттаде моттигаш йоацаш я тха дукхагIйола библиотекаш, цу даькъе тхаяр а йолаш. Из вай массане а юкъара бала а ба, лазар а да. Цхьабакъда, ца хилийта вай кара долаш а хилийта йиш йоацаш а да цхьаькха. Дефицитни лоархIаш дола исторex лаьца, кхыдола маьхера книжкаш эзараш болча наха дешаргдолча библиотеке ца а кхоачаш, книготорге гIолла кхычахьа кхоач. Из вIалла хилийта йиш йолаш хIама дий? Балха хьалех лаьца дукха ма дийцарий вай тахан. Царел кIезигагIа лоархIам болаш дац болх беш барий вахара хьалаш а. Уж вайцига мииттад хьагойташ дола цхьа масал доаладергда аз. Районаш ювцарг а яц аз. Духхьал Грознерча библиотека 128 болхлочох цхьаннена квартира еннай укх тIеххьарча 15 шера. ТIаккха актераш, музыканташ, кхыбола культура болхлой? Цар хьал а кхы дикагIчарех дац. Из хIанад ишта? Кхы таро йоацилга да из? Данне а дац. Цар йоакхо, терко е саг сагота воацилга да.

Къаьстта уйла яйташ дар музея болхлоша съезде даь къамаьлаш. Нохч-ГIалгIай мехка исторе тешаш — безача маьхера экспонаташ йовш латт, йоахар цар, Iооттае а лелае а моттиг ца хилар бахьан долаш.

Лакхе дувцаш мел дар материальни даькъагIа лаьца да. Из оагIув ледара хилча моллагIа хIама хьаде хала да. Бакъда, оалаш мадий «Боадонна сердачул зIамига бар сега а, цхьа кIерам хьалсегача тол», аьле. ХIаьта вай республике цу тайпара кIерам сага таро йолаш я. Культура йIаьхий традицеш, бIаьшеренашкара хьайоагIаш опыт йолаш ба нохчийн гIалгIайн. Уж алсамъяха дуккха а аттагIа да шаьрача моттиге доацар хьаде оттачул.

Цхьабакъда, тахан цу традицей а культура а дикка дакъа дицлуш, дIадоалаш доагIа. Шеко яц, доккхагIдола ноахал дIадаьнначул тIехьагIа халкъа культура, традицеш юхадийнъе хала хургдолга, царех дукхагIъяраш дIаяргйолга. Из дика кхетадеш дар доккхагIча ноахала викало музыкальни общества Нохч - ГIалгIай отделене правлене члена композитора **А. Халебске** съезде дийцар.

Нохчийн гIалгIайн халкъа музыка езаш, цун мукъамаш доахаш, дуккхача шерашка цунца бувзам болаш хьавоагIача композитора белгалдоахар хьалха маIача наьха а кхалнаьха а тоабаша доахаш хинна иллеш, хIанз хор ма оалий цох, цIендаь юкъера дIадоалаш доагIилга.

— Уж халкъа иллеш зикара тара да, яхаш, вIалла ца даьхача бакъахьа хеташ вай мохк сеца лаьттача хана юхадеттаро баьб из «пайда».

ХIанз дийнъянза яргъяц халкъа филармони. Оперни студи хьакхолла таро лургъя цо.

Нохчийн гIалгIайн къамашта юкъера талант йола 50—60 саг хьакъоаставе хала дац. Царех профессионалаш бар чоалхане гIулакх дац. ХIаьта таланташ вайцига йолаш я.

Иштта композитора белгалдаьккхар вай вокалисташ хинна хилар.

Дукха бар съезде къамаьл де ловраш. ХIаранена хетар ала таро а яр цига. Из тамаш а яцар. Сага духовни хьалага хьежжа мара дегIаухаргдац вай вахара кхыдола доакъош.

Бакъда, цига дувцаш мел дар хьалха хиннача отчетех тара а да, цох хьабала пайда а бац, яхараш а бар. Цудухьа съезда болх юкъекхаьчача хана дIааха баьлар цхьабараш.

Цо а хьахьокхар культура викалаш дукхагIа вIашагIбеттабала безаш а шоай боарам лакхбанза баргбоацаш а хилар.

Культура а искусство а алхха культура кхуврчех лаьтта Iац. Цу деша маIан кIоаргга чулоацам болаш а шера а да. Цунах дIадала йиш йоаца цхьа дакъа да халкъа истореи культуран памятникаш. Цар хьал а дикагIчарех дац вай республике.

Кхоллам, музыка, искусство цхьан дийнахьа карадерзалуш хIамаш дац. ЗIамига волча хана денз Iоае езаш ганз я из. ХIаьта вай республике из Iоаяра эшаш йола таронаш яц, кхыметтел йолаш йолчарех а бизза пайда ийбац. Съезда доакъошхоша белгалдаьккхар, культурни вахаре керда ноахал хьалкхеяра цIенхаштта уйла е езаш хилар.

МоллагIча къаман культура а кхыча къамий культураца бувзам болаш хиларо из йIаьхегIа ю. Нохч-ГIалгIайчен культуран искусствaн болхлой съезде дакъа лоацаш а къамаьлаш деш а бар вежарашха йолча республикашкара — Къулбаседа-ХIирийчера, Дагестанера, ГIаьбартой - Балкхаройчера, Воронежера баьхка хьаьший. Цар шоай республикашка культура хьалах, шоай опытах дийцар.

Съезда доакъошхоша могадир «Тийрк—доттагIала хий» аьнна цIи а тилла, доттагIала фестивалаш чакхъяхар.

Лакхе мел йийца проблемаш яшхара а халонаш эшаяра а, республика культура лакхъяра а гIо дергдолаш съезде вIашагIъеллар Нохч-ГIалгIай АССР культурахи искусствахи йола совет.

ХIаьта хьоахадаь ма хиллара, культура боарам лакхбеча, из дегIайоалаеча дукхадар советски, партийни органех, боахама кулгалхоех, ерригача интеллигенцех тийша хиларца дувзаденна, съезда доакъошхоша кхайкарал дир республика партийни, профсоюзни, комсомольски а кхыйолча а общественни организацешка, советскии боахамийи органашка, къахьегама коллективашка, берригача бахархошка республике хьахинна культура дикагIчарех доаца хьал тоадара оарцагIбовлар, дехаш.

Съезда болх йоккха эффект йолаш, къаьгга решенеш тIаэцаш хиннабеце а, шеко яц цу кхетаченах республикера культура гIулакхаш тоадара пайда баргхиларах. Дуккхача шерашка цун викалаша сатийсар ма дий из.

ГIулакх дикагIча оагIорахьа хувцадалара юхьиг лоархIаргья вай цох.

Т. МАЛЬСАГОВА,
Х. АУШЕВА.

СУРТА ТIА: З. Берсанова — НГIАССР культура министерства говзал лакхъяра курсий директора заместитель, З. Товмурзаева, З. Альтамирова, Ф. Алдамова, Л. Шадиева — А. П. Чехова цIерагIча республикански библиотека болхлой, юкъе латтар — НГIАССР культура заслуженни болхло Х.-А. Берсанов.

М. Пугоева, — Нохч-ГIалгIай облсовпрофа секретарь.

А. Халебский — Ерригсоюзни музыкальни общества Нохч-ГIалгIай отделене правлене член.

С. Хомский — театральни деятелий Союза отделене председатель.

Тха фотокорреспондента И. ПЛИЕВА суртащ тIа: Съезда заседане зале.

Аз дикагIчунга догдаьхадар

Интервью

Нохч - ГIалгIай культуран искусствaн болхлой шоллагIча съезда балхах шийна хетар алар дехаш Съезда делегатаца МагIалбикерча цхьоалагIча агитбригада вокккхагIволча методистаца Леймоев Ахьмадаца къамаьл хилар тха корреспондента.

— Ахьмад, фу уйлаш йолаш венав хьо укх шоай форуме!

— Ер Съезд, гулалургъя аьннача хана денз таханарча денга сатийсад аз. Укхаза тхоай вахарера дуккха а проблемаш къоастаергхиларах а гIулакх кердача дагIа тIа доаккхаргхиларах а дог тийша вар со укхаза воагIаш.

— ТIаккха кхоачашхиннад, аьна, хетий хьона Iайха лийрхIар!

— Укхаза цхьан дешаца жоп денна Iе йиш яц. Наьха сакхетам, уйлаш, оамалаш хьаю пхьоале я, сога хьаттача, культура, цун кхуврчаш, моллагIаш уж дале а. ХIаьта цар кхел я тахан къестаеш яр а.

Вайна махарра, даьхача толамех а долаш долча кхоачамбоацарех а дукха ма дийцарий укх Съезде, бакъда, дувцарал совгIа, хьалха мо мара гIулакх меттахьа даргдола хьисап дац хьагуш дар.

Хьадда никъ а тIаэцаш йола къаьстта решенеш а яц Съезде. Цул совгIа, къамаьлаш дерашка ладувгIарал совгIа, укх хана этта хьал хувцалургда, оалалуш саг вац.

Масала, сона лайнадар укх Съезде хоадам боллаш цхьа-ши дош мукъа гIа къоастаделга. Iалальмате воча хьал тIа ба юртарча культура кхуврчий болхлой. Цига-м саго атта болх бе а тигац. ХIана аьлча, алапеш кIезига да, цхьаккха тайпа вахара а бытовой а хьалаш дац. Болх хьабе помещенеш яц, музыкальни инструменташ яц. ТIаккха мишта булургба из болх?

Дукха шераш да аз МагIалбика районе культура даькъе болх бу. ХIаьта хIанз дукха ха йоаццаш вIашагIъеллай оаха тхоай агитбригада. Дукха кхоачамбоацараш а новкъарленаш а нийслу тха балха тIа.

Цудухьа, аз чIоагIа сатийсадар тахан укх Съезде царех цхьадараш дIадахара хьадда никъ лахарга. Бакъда, из са тийссача дисар.

Халкъа кица да «Дар дайначо даьр дийцад», яхаш. Вай даьраш вайгара дIадаха цхьаккха а воагIаргвац. Тахан укхаза яь дукхагIйола отчеташ еш ха а ца йоаеш, пайданедар даьдаларе бакъахьа дар. Берригa мохк эргабоалаш латта ха ма йий ер.

Сога хьаттача, моллагIча съездо а гаьннарча ханна лаьрхIа программа оттае еза, хIаьта таханарча Съезде цу тайпара хIама хьоахадеш а дацар.

ХIанз Съезде даьраш санна дола къамаьлаш моллагIча аргIанарча вIашагIкхетаре а де йиш ма йий.

— Съезда болх хьайна хеттача тайпара ца хилара бахьанаш малагIаш лоархI Iа!

—Цкъа-дале, из кийчъеча бехктохаме хиннарий бехк ба из, вешта аьлча, Нохч - ГIалгIайчен культура министерства. ШозлагIа-дале, советски, партийни, органий боахамий кулгалхой цу гIулакха бизза бала ца хилар а лоархI аз из.

Материальни даькъе дийцача дешай хоадам бе йиш йолаш бола боахамий викалаш кхыметтел Съезде баьхка а бацар.

Бакъда, дерригa цу тIа дIатIадахьа йиш а яц. Цхьаькха бахьан а да укхаза. Укх масайтта шера хIанз мара Съезд мича гулаеннай. МоллагIча гIулакха тIа, балха тIа а опыт мазший. Из опыт йоацилга а хургда Съезда болх махеттара ца хилар.

ЛоархIам бола гIулакх

Дарбан учрежденешта дика зданеш дIаяла езаш хилара цхьанне а шеко яц. Цхьабакъда, халкъа нравственни дарбан учрежденеех цаI йола музей сел воча хьал тIа хилар вай сий доаккхаш хIама дац.

Айса дувцар хоза хета дувцаш ца хилара масал доаладергда аз. Кхы тхоай Iояхка а хьалъяхка а моттиг а йоацаш, кIувсаш, кхыйола хIамаш яьшкашка Iочуехкаяр оаха. Цхьабакъда, дукха ха йоаццаш уж хьалъяьхача цецдаьлар тхо. Цхьанна хIаман пайдана йоацача яьнна нацаша йиаяр уж.

ТIаккха цхьаццайолча маьхерча экспонаташтен дезача картинаштен хиннар бIаргадайча-м дог чудоаллаш вар велхаргволаш да сурт. ТIупало деррига хIалакдаьд уж. Эхь деций из? Халкъо шийн хьамсарагIа дар, дезагIа дар, халкъа историна теш дар мара мича лу музейна хьа. ТIаккха вай бокъо йий из иштта хIалакде?

Цхьаькха а да белгалдаккха дезаш: музеяшта пайдана яц моллагIа йола помещенеш. Екъа, залашка йоагIIаш йола сердал чуйоагIаш, лаьрхIа йола помещенеш я эшаш яраш. Вешта, тхона-м кхыметтел во помещенеш а тоъаш яц хIанз.

Музея болхлой еча йоакхонах дувцарах-м хIама хургдолаш а дац. Укх съезде дукха мадийцарий уж санна дувц уж. Тахан сона довла укхаза мел дувцаш дар хьалхаза а; цу хьакъехьа хувцамаш хургда, аьнна, жоп дала а вай республика кулгалхой укхаза хилар.

Вай съезде лаьрхIар кхоачашде, тIанийцар чакхдаккха таро йолаш, материальни ресурсай дай вай даларе, гIулакх кхыча тайпара хургдар. ТIаккха вай хIама дехаш волчун хьисапе да. ХIаьта, деххачунна дала а ца дала а ма тарлой.

Мичча бесса дале а, республика культура дегIайоалаечара йоккхий проблемаш вай тахан хьагучаьхай, дIайовзийтай массанена а. «Iа наIарах пIелг ца техача нийI хьаеллац», оалаш мадий. ..Г

Цудухьа, хIанз оаха укхаза дувцаш мел дар тесса ца а дуташ, республика культура министерствана чуйоагIаш. тахан вай вIашагIйолларгйола культуран искусствaн йолча совето, партийни, советски органий, боахамий кулгалхой терко тIаерзаеш дувца а увттаде а деза уж дешаш. Царгара доагIар цIенхаштта хьадеха а деза.

Л. МУСАЕВА,
Нохч-ГIалгIай вIашагIтехача музея директор.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

23 НОЯБРЬ,

ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Футбол. УЕФА кубок. Финала 8-гIа дакъа. «Фиорентина» (Итали) — «Динамо» (Киев). Италера передача.
10.15 — «Любовь и воровство» яха кхо сери йола художественни фильм. 1-ра сери. Премьера.
11.05 — «Саги закони» яха правовой видеоканал.
12.20 — Берий сахьат (английски метта урокаца).
15.35 — «Золотые туфельки» яха берашта дола фильм. 1-ра сери.
16.40 — Мультфильм.
16.50 — Художниках дола дувцараш. Тулуз-Лотрек.
17.35 — «Дни непослушания» яхача документальни фильма премьера.
17.55 — Концерт.
18.40 — «Тахан дунен тIа».
18.55 — «...16 шу даланзеи боккхагIеи».
19.40 — «Любовь и воровство» яха художественни фильм. 1-ра сери.
21.00 — «Ха».
21.40 — Актуальни интервью.
21.50 — «Трубадур» яха Дж. Верде опера. Арена ди Верона яхача театра опера. (Итали). Перерыве (23.20) — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15, 11.15 — «Iалама къайленаш». Альманах.
8.35, 9.35 — Природоведени. 4-гIа класс.
9.05 — Испански мотт. Iомабу 1-ра шу.
10.05 — Испански мотт. Iомабу 2-гIа шу.
10.40, 11.35 — Биологи. 8-гIа класс.
11.05, 23.00 — «Кердадараш».
12.00 — «Как доброго молодца женили» яха художественни фильм.
13.10 — Документальни фильм.
13.50 — Фильм-концерт.
14.20 — Казахски ССР Гостелерадио. «Бехк бий-теш «Парасата».
16.30 — Телефильм.
17.00 — «Кердадараш» (гIалгIай меттала).
17.10 — «Овод» яха художественни фильм. 2-гIа сери.
18.20 — Аренда: ахархой гIулакхехи хьайбашта Iа данкха нийчо ярахи (гIалгIай меттала).
19.10 — Фильм-реклама.
19.15 — Информационно-музыкальни программа.
19.40 — «Хано кооперативаш хорж».
20.00 — «Бийса дахкъала хийла шун, бераш!».
20.15 — Информационни программа.
21.00 — «Ха».
21.40 — ЦТ фондашкара. «Рассказ о простой вещи» яха художественни фильм.

24 НОЯБРЬ,

ПIАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «...16 шу даланзеи боккхагIеи».
9.20 — «Любовь и воровство» яха художественни фильм. 2-гIеи 3-гIеи сереш.
11.05 — «Балет, балет...».
12.05 — «Сага институт».
15.35 — «Золотые туфельки» яха берашта дола фильм. 2-гIа сери.
16.40 — Иллеш дIаоал Н. Сидельниковас.
17.00 — Берашта оанхаргех.
17.30 — Болалуш болча спортсменашта чемпионаша тела хьехамаш.
18.15 — Интерсигнал.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Ракурс».
19.50 — В.-А. Моцарта произведенеш.
20.05 — «Любовь и воровство» яха художественни фильм. 2-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Любовь и воровство» яха художественни фильм. 3-гIа сери.
22.35 — «Из хиннад... хиннад...».
22.55 — «Взгляд» яха программа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15, 11.15 — «Iалама къайленаш». Альманах.
8.35, 9.35 — Истори. 5-гIа класс.
9.05 — Английски мотт. Iомабу 1-ра шу.
10.05 — Английски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
10.35, 11.35 — Географи. 6-гIа класс.
11.05, 23.25 — «Кердадараш».
12.05 — «Рассказы о простой вещи» яха художественни фильм.
13.25 — Документальни фильмаш.
14.15 — Ритмически гимнастика.
14.45 — Иллеш дIаоал А. Изибаева.
16.30 — Арсанов Саид-Бей ваь 100 шу дузаш. Литературни передача.
17.00 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
17.10 — «Овод» яха художественни фильм. 3-гIа сери.
18.20 — «Шоана фу хет?» (нохчий меттала). Прямой передача. Телефонаш: 22-26-68, 22-01-65, 22-93-92.
19.20 — Фильм-реклама.
19.25 — Информационно-музыкальни программа.
19.50 — «ДегIаахара лагIаш» (нохчий меттала).
20.15 — Информационни программа.
21.00 — «Ха».
21.40 — Хоккей. СССР чемпионат. ЦСКА — «Крылья Советов».

РАДИО

23 НОЯБРЬ, ЕРА

7.40 Сихдалала баргал етташ.
7.50 — 8.00 Хоамаш Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 Литературни Нохч-ГIалгIайче (нохчий меттала).
11.15 Цар лораьй Даьхе (нохчий меттала).
11.30 Да цахилара адресаш.
11.45 — 12.00 Заман хьалха баьннараш (гIалгIай меттала).
15.15 — 15.30 «Юрта вахар» (гIалгIай меттала).
17.15 Передачай программа. Хаоттам.
17.16 Концерт (гIалгIай меттала).
18.00 Керда хоамаш.
18.10 Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 Хоамаш.
18.40 «Эздел» (гIалгIай меттала).
18.55 — 19.00 Музыка.

Газет арадувл шинареи. ереи, шоаттеи деношка

ТХА АДРЕС: 364907. г. Грозный, Маяковски ул., 92. Телефонаш: редактора — 22-45-57; редактора заместитела — 22-85-07; бехктокхама секретара — 22-84-68; отделий: партийни вахара — 22-53-12, промышленностеи транспортеи — 22-75-81, 22-65-01; юрта боахама — 22-47-84, 22-90-66; культура — 22-64-75, 22-75-78; письмой — 22-85-64; машинописни бюро—22-89-51; корректорски — 22-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: партийной жизни — 22-53-12, 22-54-04; промышленности и транспорта —22-75-81; 22-65-01; сельского хозяйства — 22-90-66; 22-47-84; культуры — 22-64-75; 22-75-78; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-88.

СФ03028. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковска, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3344.